

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Olympische Spelen 2028 Los Angeles

Uitgevoerd door Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

*>> Duurzaam, Agrarisch, Innovatief
en Internationaal ondernemen*

Kingdom of the Netherlands

e•Consulate
SAN FRANCISCO

NL

Olympische Spelen 2028 Los Angeles

KANSENRAPPORT

In opdracht van het Nederlands Consulaat Generaal in San Francisco,
het Ministerie van Buitenlandse Zaken en de Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

UITGEVOERD DOOR | **FME** **POWERED
BY DUTCH
TECHNOLOGY**

Inhoud

Management Summary: Top 5 kansen voor Nederland in Los Angeles	3
1 Introductie kansenrapport	5
2 Introductie Los Angeles	6
3 Kansen voor de BV Nederland	9
3.1 Intro van het bid	10
3.2 Sportinfrastructuur	16
3.3 Mobiliteit & infrastructuur	21
3.4 Waterinfrastructuur & -management	25
4 USP's Nederland sportland	28
4.1 Ervaring breedtesport	29
4.2 Ervaring topsport	30
4.3 Ervaring smart & green city	30
4.4 USP's BV Nederland	31
4.5 Icoonprojecten	32
5 Zakendoen in Los Angeles: how to?	36
5.1 SWOT en timeline	37
5.2 Ondernemersklimaat	40
5.3 Het aanbestedingsproces	43
5.4 Praktische zaken	45
5.5 Ondersteuning	49
6 Bijlagen	52
6.1 Bijlage 1 – Economie	52
6.2 Bijlage 2 – Sport locaties	57
6.3 Bijlage 3 – Project voorbeelden	70

Management Summary: Top 5 kansen voor Nederland in Los Angeles

Kansen en uitdagingen zijn er volop in Los Angeles. In deze top 5 zie je direct wat er speelt. Zowel de kansen die specifiek ontstaan door de Spelen, als uitdagingen waar Los Angeles sowieso al mee te maken heeft. Nederland, Los Angeles en de Verenigde Staten kruisen elkaar op onderstaande belangrijke thema's, die voor het Nederlands bedrijfsleven significante kansen opleveren.

#1 - Duurzaamheid: meer dan honderd doelstellingen met het Klimaatakkoord als uitgangspunt

Duurzaamheid is één van de belangrijkste thema's voor Los Angeles. Zowel in aanloop naar als tijdens de Spelen. Los Angeles ziet de strijd tegen klimaatverandering als moreel en ecologisch noodzakelijk. Los Angeles heeft zichzelf meer dan honderd doelen gesteld met betrekking tot verduurzaming. Zoals het verduurzamen van de energieproductie, een vermindering van het watergebruik of warmtelekage in gebouwen. Al deze doelstellingen zijn terug te vinden in [L.A.'s Green New Deal](#). Doelstellingen waar ook Nederland en de Europese Unie volop mee bezig zijn. Zowel private als publieke partijen beschikken over kennis die direct over te nemen is, zeker als de Verenigde Staten zich onder *President Elect* Joe Biden weer bij het Klimaatakkoord voegt.

#2 - Mobiliteit: een stad die bekend is door lange files met autoverkeer

Los Angeles heeft, in absolute termen, de meeste files van de Verenigde Staten. Op een aantal snelwegen is tol geïntroduceerd om dit probleem te verminderen. Afhankelijk van de drukte lopen deze toltarieven op. Daarnaast zet Los Angeles in op openbaar vervoer. Dit is te zien aan de enorme projecten die er gepland staan. Een inhaalrace, want in de afgelopen jaren heeft Los Angeles het hier flink laten zitten. Alle projecten rondom mobiliteit zijn opgenomen in een mobiliteitsvisie voor de komende dertig jaar en de bestedingen die in [Our Next LA: 2020](#) staan. Hét plan waar alle bestedingen in te vinden zijn.

Om aan bepaalde projecten extra prioriteit te geven, zijn lijsten opgesteld met de projecten die Los Angeles belangrijk vindt om snel op te leveren. [28by28](#) en [8by28](#) zijn twee van dit soort lijsten. Deze projecten moeten vooraf aan de Spelen van 2028 opgeleverd zijn. Een prachtige mijlpaal om naartoe te werken.

In Nederland zijn wij bekend met het fileprobleem zoals dat in en rondom Los Angeles speelt. Kennis van overheden en bedrijven komt hier optimaal van pas. Denk aan kennis over het bouwen van infrastructuur rondom water of het creëren van een aantrekkelijke omgeving voor fietsers.

#3 – Gebouwde omgeving: bestaande gebouwen renoveren en tijdelijke voorzieningen creëren

Het grootste deel van de stadions en faciliteiten zoals het Olympisch Dorp zijn al gemaakt en renovaties staan gepland. Eigenaren doen deze renovaties volgens Olympische standaarden, wat betekent dat deze verregaande verduurzaming moeten realiseren.

Om een blijvende impact van de Spelen op de stad te voorkomen, is gekozen voor tijdelijke bouwwerken op de plaatsen waar dit nodig is. Voor het Nederlandse bedrijfsleven zijn er volop mogelijkheden als het om de tijdelijke op- en afbouw van voorzieningen gaat.

#4 - Water: verbruik gaat omlaag, kwaliteit en opvang verbeterd

De Greater Los Angeles regio beschikt over stranden, rivieren en meren. Dit recreatiewater is bij uitstek geschikt voor de Olympische en Paralympische Spelen, maar er zullen nog wel voorbereidingen moeten worden getroffen om deze watervoorzieningen klaar te maken voor de verschillende sporten.

Naast de Spelen zijn er nog veel meer uitdagingen waar Los Angeles mee te kampen heeft. Zo hebben de inwoners van Los Angeles jaarlijks 178.000 liter water nodig. Per inwoner is dit op dagelijkse basis 485 liter. In 2015 heeft Los Angeles zich als doel gesteld om dit in 10 jaar tijd terug te dringen tot 386 liter per inwoner. Verder zijn er veel problemen als het om de afvoer van stortbuien gaat. Met een belasting voor het recyclen van regenwater lost Los Angeles verschillende problemen tegelijk op. Deze belasting is grofweg \$0,25 per vierkanter meter en geldt voor alle grond die ondoordringbaar is en water tegenhoudt om de aarde in te gaan (bebouwde grond of geplaveid): [The Safe, Clean Water Act](#). De belasting gaat naar een fonds voor infrastructuurprojecten. Dit verbetert de waterkwaliteit, maakt de stedelijke omgeving groener, verbetert de opvang van regenwater dat normaal in de oceaan verdwijnt en geeft een natuurlijke doorstroming naar grondwater. In een [overzichtskaat](#) is te zien wat de voortgang is van deze projecten.

Nederland is wereldwijd leidend als het om thema's rondom water gaat. Het spreekt voor zich dat de Nederlandse kennis en kunde van doorslaggevend belang kan zijn bij de uitdagingen die in en rondom Los Angeles in dit opzicht spelen.

#5 – Breedtesport: onze infrastructuur stimuleert 65% van de Nederlanders om wekelijks te sporten

In 2019 hebben 10,2 miljoen Nederlanders gedurende een maand of langer minimaal één keer per week gesport. Dit is ongeveer 65% van de Nederlandse bevolking: van vijf tot en met tachtig jaar. Binnen de leeftijdscategorie vijf tot en met negen jaar zijn de meeste sporters actief. Samen sporten draagt bij aan langer, blijvend sporten en onderlinge ontmoetingen. Miljoenen 'gewone' Nederlanders sporten en blijven gezond. Door innovatief te zijn als het om de stedelijke omgeving en infrastructuur gaat, lukt het om dit vast te houden. Daarnaast is er de topsport die inspireert. Ondanks het kleine land dat Nederland is, presteren wij op hoog niveau.

In de Verenigde Staten is het verenigingsleven dat dit onder andere stimuleert, er in een mindere mate. Hier speelt de sport zich meer rondom Universiteiten en High Schools af. Los Angeles wil, in aanloop naar de Spelen, breedtesport een stuk populairder maken. Door kennis te met elkaar te delen, is er zowel voor de Verenigde Staten als Nederland iets te leren. Naast lokale initiatieven als de [LA84 Foundation](#) uit de Verenigde Staten, waarbij de Amerikaanse jeugd toegang krijgt tot sportprogramma's, is er ook een internationale samenwerking mogelijk met bijvoorbeeld het NOC*NSF. Deze organisatie heeft zowel in Tokyo als Rio de Janeiro al programma's gefaciliteerd voor een eerlijke en gelijkwaardige samenleving.

1 Introductie kansenrapport

Bij hoge uitzondering heeft Los Angeles de Olympische Spelen van 2028 ver van tevoren toegewezen gekregen. Dit biedt de stad een uitgelezen kans om een event neer te zetten dat volledig aansluit bij de visie en ambitie: er is immers een uitzonderlijk lange voorbereidingstijd. In aanloop naar deze Spelen, die de duurzaamste ooit zullen moeten worden, heeft Los Angeles zichzelf daarom een aantal zeer ambitieuze doelen gesteld met betrekking tot de ontwikkeling van de stad en de sportinfrastructuur. In dit kansenrapport nemen we je graag mee in de mogelijkheden die dit voor Nederland oplevert.

Naar aanleiding van bovenstaande vond in eerste instantie in de zomer van 2020 een digitale fact-finding missie plaats waaraan een kleine delegatie - bestaande uit bedrijven, steden, sportkoepels en brancheorganisaties – deelnam. De tijdens de missie opgedane extra kennis bevestigde: er zijn in Los Angeles legio kansen voor Nederland in aanloop naar de Spelen! Naar aanleiding van de bevindingen van deze handelsmissie (terug te kijken via [dit YouTube kanaal](#)) is onderstaand kansenrapport ontwikkeld. Om voor de lezers één en ander op een rij te zetten is de informatie die tijdens de missie is gedeeld verder aangevuld door middel van deskresearch en verdiepende interviews.

Leeswijzer

Aangezien Los Angeles zichzelf in voorbereiding op de Spelen een breed scala aan doelen heeft gesteld, is dit kansenrapport relatief uitgebreid. De lezer wordt daarom aangeraden middels de inhoudsopgave en de vele doorklikmogelijkheden binnen het document de onderdelen van het rapport te lezen die voor hem/haar relevant zijn.

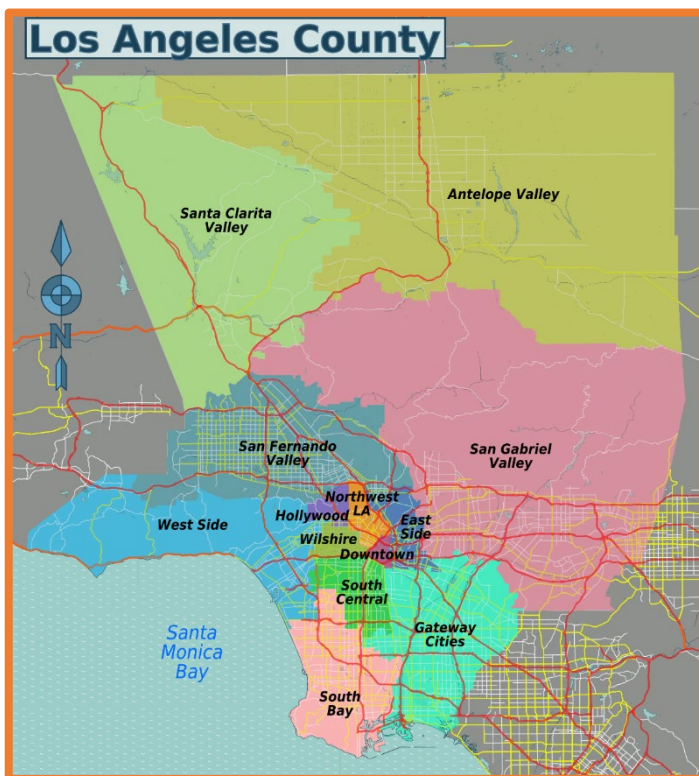
[Hoofdstuk 2](#) is vooral relevant voor de lezer die graag een introductie van Los Angeles heeft om zo wat context te scheppen voor de rest van het rapport. [Hoofdstuk 3](#) start met een [introductie van het gewonnen bid](#) en het belang van duurzaamheid en legacy, thema's die voor alle genoemde subsectoren belangrijk zijn. De subsectoren die in Hoofdstuk 3 genoemd worden zijn [Sportinfrastructuur](#), [Mobiliteit & Infrastructuur](#) en [Waterinfrastructuur & -management](#). Lezers wordt aangeraden hier vooral de keuze te maken die het beste past bij hun doelen. In [Hoofdstuk 4](#) zoomen we in op Nederland en wat wij kunnen bieden in de samenwerking met Los Angeles. [Hoofdstuk 5](#) gaat in op de praktische zaken. De [SWOT en Timeline](#) zorgen voor wat context, waarna de lezer wordt geïnformeerd over het [ondernemersklimaat](#). Hierna wordt het [aanbestedingsproces](#) voor zowel stedelijke als Olympische projecten behandeld. Ook in Hoofdstuk 5 vindt de lezer een uitgebreide uiteenzetting van [praktische zaken](#) en tips & tricks waardoor zaken doen in Los Angeles haalbaarder wordt. Als laatste vindt men een lange lijst aan mogelijkheden voor [ondersteuning](#), zowel vanuit Nederland als vanuit de V.S. [Hoofdstuk 6](#) is bedoeld voor de lezers die uitgebreidere informatie nodig hebben: hier vindt men de Bijlagen.

2 Introductie Los Angeles

Los Angeles, officieel de City of Los Angeles en veelal als L.A. of LA afgekort, is een grote en uitgestrekte stad aan de westkust van de Verenigde Staten. De stad werd op 4 september 1781 gesticht door de Spaanse gouverneur van Las Californias, Felipe de Neve. In 1821 werd de nederzetting onderdeel van Mexico en 27 jaar later kwam de stad, na de Mexicaans-Amerikaanse Oorlog en de Vrede van Guadalupe Hidalgo, in Amerikaanse handen. Los Angeles werd als stad geïncorporeerd op 4 april 1850, vijf maanden voordat Californië als staat toegelaten werd tot de Verenigde Staten. Door de komst van transcontinentale spoorwegen en de ontdekking van olie groeide de stad snel.

Los Angeles is de grootste stad in de staat Californië en de op één na grootste van de Verenigde Staten. Alleen New York is groter. Volgens de volkstelling van 2019 wonen er 3.979.576 mensen binnen de stadsgrenzen. Los Angeles is het middelpunt van de Greater Los Angeles Area, een grootstedelijk gebied in Zuid-Californië dat bijna 18 miljoen inwoners telt. Daarnaast is Los Angeles de hoofdplaats van Los Angeles County, de meest bevolkte en etnisch meest diverse county van Californië. De county bestaat uit 88 steden.

Wat feiten op een rijtje:

- 44% van de bevolking in de staat is Hispanic of Latino. Zij komen vooral uit Mexico en Cuba.
- 25% van de bevolking is blank. Onder hen zijn ook veel pensionado's uit de Noordelijke staten van Amerika.
- 15% van de bevolking is van Aziatische afkomst. Dit zijn vooral mensen uit Korea, hetgeen tot 'Koreatown' geleid heeft. Ook inwoners met een afkomst uit China, Japan, Vietnam en Laos zijn goed vertegenwoordigd.
- 11% van de bevolking is Afro-Amerikaan. 3% van de bevolking is van een andere afkomst.
- 2% van de bevolking is van gemengde afkomst.
- 17% van de bevolking is ouder dan 65 jaar.
- 26% van de bevolking is alleenstaand.
- 13% van de bevolking leeft onder de armoedegrens.
- 6% van de bevolking is werkloos.

De stad Los Angeles bestaat uit 4 geografische regio's: Metro, The Harbor, West en The San Fernando Valley. Metro is de kernregio van de stad. Het bestaat uit de binnenstad, Hollywood en Zuid-Los Angeles. Deze regio heeft de hoogste bevolkingsdichtheid en commerciële bedrijvigheid. The Harbor ligt in het zuidelijkste puntje van Los Angeles. De haven bevindt zich ook in deze regio. Het is één van de grootste havencomplexen van het westelijk halfmond. Zij verwerkt circa 40% van de Amerikaanse vrachtstroom. The Westside ligt ten westen van de binnenstad en breidt zich uit tot aan de Stille Oceaan. In deze regio is ook Los Angeles International Airport (LAX) gevestigd. The San Fernando Valley beslaat meer dan de helft van de regio Los Angeles.

Tegenwoordig is de stad Los Angeles het kloppende hart van Zuid-Californië en een echte wereldstad. Hier komt elke vorm van vervoer samen. Zo is de haven van Los Angeles de grootste haven van de Verenigde Staten en is de luchthaven een van de grootste luchthavens van het land. Los Angeles en Hollywood vormen het centrum van de filmindustrie. Veel van de bezienswaardigheden van de stad, zoals het Getty Center, Hollywood Boulevard, TCL Chinese Theatre en de Walt Disney Concert Hall, hebben te maken met de entertainmentsector.

De Greater Los Angeles Area

De Greater Los Angeles Area is de op een na grootste stedelijke regio in de Verenigde Staten. Het omvat in totaal vijf counties in Zuid-Californië, reikend van Ventura County in het westen tot San Bernardino County en Riverside County in het oosten, met Los Angeles County in het midden en Orange County in het zuidoosten.

Gedurende de 20^e eeuw was het een van de snelst groeiende regio's in de Verenigde Staten, maar de groei verloopt sinds het jaar 2000 minder snel. In 2010 telde het totale gebied meer dan 17,8 miljoen inwoners, in 2015 zelfs 18,7 miljoen. Daarmee is het niet alleen een van de grootste metropolitan area's in de VS, na New York, maar ook de grootste stedelijke agglomeratie in de wereld.

De Los Angeles Metropolitan Area (statistisch gezien zo aangeduid) beslaat een gebied van 12.561 km² (4,850 square miles). Als de gecombineerde regio wordt geduid is dit zelfs 87,940 km² (33,954 square miles).

Ondanks dit gegeven bevat de Greater Los Angeles Area ook enorme stukken land die dunbevolkt zijn en grotendeels bestaan uit woestijngebied.

Aanvullend op het feit dat Los Angeles de schakel is met de wereld's grootste entertainment industrie, is Greater Los Angeles ook een wereldwijd centrum voor zakendoen, internationale handel, opleiding, media, mode, toerisme, wetenschap en technologie, sport en transport.

Los Angeles County is een van de beste plaatsen om internationale handel te drijven met de aanwezigheid van de twee grootste zeehavens op het westelijk halfrond, die meer dan 40% van de inkomende containervracht van de Verenigde Staten verwerken. Ook de grote internationale luchthaven en enorme logistieke infrastructuur, met goederenspoorlijnen en logistiek en opslag voor het hele westen van de Verenigde Staten (inclusief de 10 miljoen inwoners van Los Angeles County) dragen daaraan bij.

Daarnaast is Los Angeles een van de meest dynamische economieën ter wereld, met een snelgroeiende en immense hightech industrie, een toonaangevende creatieve economie, een enorme expertise in lucht- en ruimtevaart en geavanceerd transport, de grootste productiebasis (maakindustrie) van het land, de grootste internationale handel van het land en snel toenemende risicokapitaalinvesteringen in startups. Los Angeles zou samen met de San Francisco Bay Area in de top van grootste economieën gerekend kunnen worden als het een zelfstandig land zou zijn. Ook heeft Los Angeles een zeer hoogopgeleide populatie.

De stad is één van de grootste industriële centra ter wereld met een groot bankwezen en het is de grootste retailmarkt in de Verenigde Staten. De dienstensector, groot-en detailhandel, industrie, overheid, transportbedrijven, nutsbedrijven en de bouw, dragen aanzienlijk bij aan de lokale werkgelegenheid. Hoewel dit misschien minder *glamorous* is dan werken in de filmindustrie, is het gemiddelde uurloon met \$18,67 nog steeds aantrekkelijk.

Los Angeles is een stad van tegenstellingen. Zo is Los Angeles een dure stad om te wonen en te werken. Ondanks de financiële crisis van 2007 en 2008, zijn de prijzen voor onroerend flink doorgestegen, waardoor men een steeds hoger salaris nodig heeft om hier te wonen. Ook de prijzen voor scholing, verzekeringen en levensonderhoud zijn enorm gestegen. De economische tegenstellingen nemen binnen Los Angeles dan ook steeds verder toe. In een stad waar bijna driehonderdduizend miljonairsgezinnen wonen, leeft tegelijkertijd bijna 20% onder de armoedegrens. Daarentegen is Los Angeles een voordeliger alternatief voor het dure San Francisco. Zo groeide de stad Los Angeles na San Francisco en New York uit tot de meest prominente startup-vestigingsplaats van de Verenigde Staten.

3 Kansen voor de BV Nederland

Een van de redenen waarom Los Angeles de Spelen van 2028 heeft gewonnen, is dat men geen (grote hoeveelheid) nieuwe, permanente sportinfrastructuur hoeft aan te leggen. Er is namelijk al veel bestaande sportinfrastructuur in Los Angeles aanwezig. Uiteraard is dit een groot verschil met bijvoorbeeld de Spelen in Rio, waarvoor heel veel moest worden bijgebouwd.

Dit feit betekent niet dat er helemaal geen kansen liggen voor het Nederlandse bedrijfsleven. Integendeel! De stad moet zich ook op andere manieren voorbereiden om een aanzienlijk aantal atleten, media en bezoekers te verwelkomen, namelijk:

- **Duurzaamheid** Het bijdragen aan Los Angeles' duurzaamheidsdoelstellingen bij bestaande en nieuwe projecten. Duurzaamheid is van vrijwel alle ontwikkelingen die in de planning zijn, een van de belangrijkste factoren.
- **Sportinfrastructuur:** Het ontwikkelen en verbeteren van (tijdelijke) accommodaties voor alle sporten en atleten
- **Mobiliteit & infrastructuur:** Het ontwikkelen van een systeem waardoor men met minimale hinder en minimale uitstoot van A naar B kan reizen
- **Waterinfrastructuur & management:** Het voorzien in voldoende en kwalitatief excellent water
- Het bereiken van **andere doelen** die de commissie heeft gesteld, zoals veiligheid, crowd management, fan experience, etc.

Bovenstaande thema's worden in dit hoofdstuk behandeld.

3.1 Intro van het bid

De Olympische Zomerspelen van de XXXIVe Olympiade worden in 2028 voor de derde keer in Los Angeles gehouden. Het is de 31e editie van de Zomerspelen die voor het eerst in 1896 werden georganiseerd. In eerste instantie zou deze editie van de Olympische Spelen toegekend worden tijdens een IOC Sessie in de zomer van 2021, maar na overleg binnen het IOC werd er in juli 2017 besloten tot een gelijktijdige toewijzing van de Spelen van 2024 en 2028. Tot 31 juli 2017 waren zowel Parijs als Los Angeles kandidaat voor de editie van 2024, maar Los Angeles heeft hierbij aangegeven zich te richten op de Olympische Zomerspelen 2028, waardoor zij dus formeel de enige kandidaat is voor deze editie. Op de 131e IOC Sessie op 13 september 2017 in Lima, Peru kende het IOC de Spelen definitief toe aan Los Angeles.

Vier redenen zorgden ervoor dat Los Angeles zijn derde Olympische bid kon winnen.

1. Geschiedenis is belangrijk: het "we hebben het eerder gedaan, we kunnen het opnieuw doen". *De geschiedenis van Los Angeles met de Olympische Spelen was een essentiële factor bij het voor de derde keer veiligstellen van de Spelen voor Los Angeles. Het uitgangspunt "we hebben het eerder gedaan, we kunnen het opnieuw doen" stelde bidboosters in staat om het IOC ervan te overtuigen dat LA in staat was om het Olympische merk opnieuw te verjongen.*
2. Institutionaliseren van het biedproces in Los Angeles. *Los Angeles was in staat om zijn bied- en aannemingswetgeving met een ongekenne snelheid te ontwikkelen omdat het bieden in LA is geïnstitutionaliseerd.*
3. Wereldwijd bod van elite. *Los Angeles is een platform geworden voor wereldwijde elites om te bieden en de Olympische Spelen te organiseren. Internationale tycoons uit de particuliere sector leiden het biedcomité ter ondersteuning van het winnen van de Spelen in LA.*
4. Leren van mislukte biedingen in het huidige wereldwijde politieke klimaat van bieden. *Los Angeles had het duidelijke voordeel dat het kon leren van het mislukken van de biedingen in Boston 2024.*

De slogan van de Olympische en Paralympische Spelen van 2028 in Los Angeles is: Creating the Games together. Men beoogt dat de Olympische en Paralympische Spelen de diversiteit en creativiteit van de lokale gemeenschap vieren door gezamenlijk een Spelen te organiseren, waarvan iedereen deel wil uitmaken en die een positieve impact op de bredere community achterlaat.

LA28 neemt de organisatie van de Spelen op zich. Dit is een non-profit organisatie van openbaar nut. Het specifieke doel van de organisatie is om de levenskwaliteit van de inwoners van de stad Los Angeles, Californië en het omliggende grootstedelijk gebied te verbeteren door de Spelen van de XXIV Olympiade en de XVIII Paralympische Spelen in Los Angeles. Haar kernactiviteiten omvatten:

- 1) het plannen, organiseren, financieren, promoten, sponsoren, hosten en organiseren van de Spelen
- 2) fondsen werven voor het plannen, organiseren, financieren, promoten, sponsoren, organiseren of platform bieden van de Spelen
- 3) het creëren en implementeren van duurzaamheids- en legacy-programma's voor de Spelen.

Het leidende principe van LA28 is om te werken met wat er is; duurzaamheid staat centraal. Men wil maximaal gebruik maken van de bestaande gebouwde omgeving in de stad voor de sportlocaties, transportinfrastructuur en huisvesting. Maar, even belangrijk, men moedigt lokale bestuurders en hun organisaties aan om hun ambities voor de toekomst te koppelen aan de Spelen. Met betrekking tot

bestaande gebouwde omgeving kan men o.a. gebruik maken van de sportinfrastructuur die voor de Olympische Spelen van 1984 is gebouwd. Overigens is deze sportinfrastructuur inmiddels wel wat verouderd, wat hoogstwaarschijnlijk betekent dat deze zal worden geüpdatet met recentere technologieën. Zie ook [Hoofdstuk 2.2](#).

Wat betreft tijdelijke locaties, is het doel deze na gebruik af te breken - of elders te hergebruiken - en de omgeving in de natuurlijke staat terug te brengen. LA28 wil prioriteit geven aan het maken van een blijvende positieve impact op het milieu en de bevolking.

3.1.1 Duurzaamheid

Duurzaamheid is een van de belangrijkste thema's voor Los Angeles, zowel in aanloop naar als tijdens de spelen. Los Angeles ziet de strijd tegen klimaatverandering, die zij overigens in tegenstelling tot de federale overheid wel erkent, als moreel en ecologisch noodzakelijk. Hierbij neemt de stad het klimaatakkoord van Parijs als uitgangspunt. Ook ziet de stad economische kansen in de verduurzaming van de stad. Los Angeles heeft zichzelf meer dan 100 duidelijke doelen gesteld met betrekking tot verduurzaming, waaronder de verduurzaming van de energie, de vermindering van het watergebruik en de verlaging van energiegebruik in gebouwen. Deze zijn in zijn volledigheid terug te vinden in [L.A.'s Green New Deal](#). Hieronder een samenvatting van de belangrijkste focuspunten. Voor voorbeelden van projecten uit het pLAN/L.A.'s Green New Deal, inclusief bijbehorende budgetten, zie Bijlage 3.

3.1.1.1 Duurzame energie

Los Angeles heeft zichzelf als doel gesteld om het grootste, schoonste en meest betrouwbare stedelijke elektriciteitsnet van het land te ontwikkelen, om de volgende generatie groen vervoer en schone gebouwen van stroom te voorzien. Hiervoor zullen behoorlijke bedragen worden uitgetrokken. Met \$8 miljard aan upgrades aan het elektriciteitsnet tot aan 2022, \$860 miljoen per jaar om het transportsysteem uit te breiden en te verbeteren en nog miljarden meer om duurzame gebouwen te bouwen, wil men Los Angeles in de duurzame mobiliteit- en bouwsectoren positioneren als voorloper.

Een aantal concrete doelstellingen:

- 55% van de energievoorziening moet hernieuwbaar zijn tegen 2025; 80% in 2036; en 100% in 2045
- 70% van het water moet lokaal worden verkregen tegen 2035. Ook wil men zo'n 506909 kubieke meter per dag aan hemelwater opvangen
- Het energieverbruik van gebouwen moet per m² verminderen voor alle soorten gebouwen: 22% tegen 2025; 34% in 2035; en 44% in 2050
- 57% van de nieuwe woningen moeten worden gebouwd binnen ongeveer 450 meter (10 minuten lopen) van openbaar vervoer tegen 2025; en 75% in 2035
- Het percentage emissievrije voertuigen in de stad moet worden verhoogd tot 25% in 2025; 80% in 2035; en 100% in 2050
- Creëer 300.000 duurzame banen in 2035; en 400.000 in 2050
- Alle stedelijke OV voertuigen moeten worden omgezet naar zero emissie (waar technisch haalbaar) tegen 2028, bijv. d.m.v. elektrische bussen.
- De gemeentelijke broeikasgasemissies moeten in 2025 met 55% zijn verminderd, en in 2035 65%. Dit wordt gemeten vanaf het basisniveau van 2008. Het bereiken van volledige CO2 neutraliteit moet dan haalbaar zijn tegen 2045.

- Tegen 2022 moeten 10.000 openbaar beschikbare EV laders zijn geplaatst: in 2028 moeten dat er 28.000 zijn.
- De Olympische Spelen zullen worden georganiseerd met 100% schone energie.

Het moderniseren van de infrastructuur maakt het mogelijk om beter met data om te gaan en met deze voorspellende gegevens, de transport- en energiesector op een betere manier af te stemmen. Dit wordt ook wel beschreven als de smart & green city aanpak.

Voor een veerkrachtig elektriciteitsnet is een modernisering van het net nodig. Dit hangt samen met de noodzaak voor software die begrijpt op welk moment, wanneer en waarom er elektriciteitsverbruik is. Deze technologie maakt het mogelijk om efficiënter met energie om te gaan. Daarnaast is deze informatie te gebruiken om het elektriciteitsnet op een betere manier te onderhouden.

Met de City Performance Tool is berekend dat er voor de elektrificatie van het autopark zo'n 196.000 EV-laders nodig zijn en 500 EV-lader voor bussen. Door microgrids te bouwen, is het mogelijk om laadstations direct van zonne-energie te voorzien. Daarmee is een deel van het elektriciteitsnet geïsoleerd en niet meer afhankelijk van stroomstoringen in het normale elektriciteitsnet of gevoeligheden bij noodsituaties. Dit verbetert de leveringsbetrouwbaarheid van elektriciteit in Los Angeles.

Daarnaast is het mogelijk om energie op te slaan in batterijen. Hiermee is er voldoende energie tijdens dalmomenten en is er energie op te slaan op piekmomenten. Om dit op de juiste manier te doen, is er technologie nodig die op een intelligente manier distribueert, zowel bij het opwekken als verbruiken van energie.

3.1.1.2 *Duurzame bouw*

Voor nieuwbouw moeten alle sinds 2002 in de stad gebouwde faciliteiten worden gecertificeerd onder de Leadership in Energy and Environmental Design ([LEED](#)) standaard. In 2008 werd de LEED-certificeringseis uitgebreid zodat ook de grootste ontwikkelprojecten van de private sector hieraan moeten voldoen. Later leidde dit tot een staatsbrede wijziging in bouwvoorschriften genaamd [CalGreen](#).

Voor bestaande gebouwen ontwikkelt Los Angeles nieuw beleid om meer energie-efficiëntie te waarborgen in gebouwen van 930 vierkante meter of groter. Los Angeles neemt als een van 20 Amerikaanse steden deel aan het [City Energy Project](#), een initiatief met de National Resources Defense Council.

Deze steden behaalden geweldige resultaten op het gebied van energie-efficiëntie door de implementatie van energiestrategieën en -programma's. Door deze inspanningen zetten gemeenschapsbedrijven en inwoners zich als belanghebbenden gezamenlijk in voor ambitieuze doelen om energievervalsing tegen te gaan en belangrijke economische, gezondheids- en belastingbetalersvoordelen te brengen in de betreffende rechtsgebieden.

3.1.2 *Chief Impact Officer LA28*

Duurzaamheid wordt in de besluitvorming op het hoogste niveau meegenomen. Zo zal de Chief Impact Officer van LA28, momenteel Brenne Culp, toezicht houden via de duurzaamheids- en legacy portefeuille. Deze 'CIO' zal rechtstreeks rapporteren aan de Chief Executive Officer. De Chief Impact Officer, momenteel Kathryn Carter zal de duurzaamheidsstrategie ontwikkelen en implementeren in samenwerking met een breed uitvoerend team. Ook beheert de Chief Impact Officer het

startkapitaalfonds van circa \$25 miljoen ter ondersteuning van de verwezenlijking van de spelen, hierbij rekening houdend met de duurzaamheidsdoelen. Deze rol moet waarborgen, dat duurzaamheid centraal blijft staan in de Spelen en de nalatenschap hiervan. Het Nederlands Consulaat Generaal in San Francisco staat in goed contact met de Chief Impact Officer.

Enkele highlights in de activiteiten van de Chief Impact Officer:

- Duurzame sourcing & resource management
  - o De Chief Impact Officer zal werkgroepen voor Duurzame Sourcing en Resource Management opzetten. Hierin zullen, naast de vertegenwoordigers van het hele organisatiecomité, ook de externe industrie en belanghebbenden op het gebied van milieu zitting nemen. Op deze manier wil men ervoor zorgen dat duurzaamheid is ingebed in alle besluitvormingsprocessen voor realisatie van de Spelen.
- Diversiteit
  - o De Chief Impact Officer zal er ook voor zorgen dat de Spelen een weerspiegeling zijn van de diversiteit van Los Angeles, in elk aspect. Van werving, inkoop en branding tot evenementenprogrammering en community vieringen.
  - o De regio is een van 's werelds grootste culturele hotspots, met meer dan 140 nationaliteiten vertegenwoordigd in de bevolking. Men wil ervoor zorgen, dat Los Angeles een plek is voor iedereen. Zie ook de paragraaf hierboven.
- Standaarden en de beste praktijkvoorbeelden
  - o Nieuwste standaarden en best practices zullen de leidraad zijn voor alle planning en besluitvorming, waardoor de strategie verder wordt ontwikkeld. De Olympische beweging stelt nieuwe prestatiebenchmarks vast in de aanloop naar en tijdens de Spelen.
  - o Het Sustainability Management System (SMS) zal bijvoorbeeld alle besluitvorming begeleiden zoals beschreven in de ISO 20121-norm. Aanvullende normen omvatten, maar zijn niet beperkt tot, ISO 26000-norm voor maatschappelijke verantwoordelijkheid, ISO 20400-norm voor duurzame inkoop, AA 1000-norm voor verantwoording en het Global Reporting Initiative.
- Legacy
  - o De duurzaamheidsvisie van LA28 betekent ook direct een implementatieperiode die verder gaat dan de Spelen. Ook de nalatenschap moet duurzaam zijn, gefocust op hergebruik van materialen en betrokkenheid van de gemeenschap. Men hanteert het principe van "radicaal hergebruik": 100% gebruik maken van bestaande en tijdelijke locaties. Maar ook het ervoor zorgen dat alle tijdelijke en overlay-materialen worden hergebruikt, geretourneerd of terug worden gebracht in de natuurlijk staat. Hierbij wil men een breed pallet aan netwerkpartners activeren en hun bewust maken van deze visie.

3.1.3 Financiële achtergrond Olympische Spelen Los Angeles 2028

De Olympische en Paralympische Spelen van 2028 in Los Angeles worden grotendeels privaat gefinancierd. Bij het opstellen van de begroting is men ervan uitgegaan, dat het evenement geen complexe en dure bouwprojecten of aan de Spelen gerelateerde openbare infrastructuur vereist. Er is rekening gehouden met het gebruik van de bestaande stadions van de stad, training faciliteiten en locatie-infrastructuur.

Het budget voor de Spelen is vastgesteld op \$ 6,9 miljard (£ 5,3 miljard / € 6,2 miljard), meer dan de oorspronkelijk geschatte \$ 5,3 miljard (£ 4,1 miljard / € 4,7 miljard). De inkomsten voor de Spelen omvatten een bijdrage van het Internationaal Olympisch Comité, binnenlandse sponsors, kaartverkoop, inkomsten vanuit de vrijetijdssector, licenties en merchandising. Het budget is onafhankelijk geëvalueerd door accountantskantoor KPMG. In vergelijking tot andere Spelen is het aandeel van het totale budget wat zal worden voldaan door private sponsors groot (ruim een derde). Dit resulteert ook in een iets andere timeline dan bij andere Spelen: het is eerst zaak dat de juiste sponsors worden gevonden, daarna kan men gaan nadenken over de vorm en opzet van de verschillende uit te voeren projecten. Een sponsorship met Delta Airlines werd eerder dit jaar aangekondigd en men verwacht binnenkort andere sponsorship aankondigingen.

LA 2028 Budget	
REVENUE	\$M USD (Real \$)
1. International Olympic Committee Contribution	898.0
2a. IOC TOP Sponsorship Program	437.0
2b. Additional Projected IOC TOP Renewal Revenue	200.0
3. Domestic Sponsorship	2,517.7
4. Ticket Sales & Hospitality	1,928.8
5. Licensing & Merchandising	304.9
6. Other Revenues	597.8
Total Revenues	6,884.2
EXPENSES	\$M USD (Real \$)
1. Venue Infrastructure	1,463.7
2. Sport, Games Services & Operations	1,228.7
3. Technology	626.5
4. People Management	913.4
5. Ceremonies	245.0
6. Communications, Marketing & Look	397.3
7. Corporate Administration & Legacy	587.1
8. Other Expenses	806.7
9. Contingency	615.9
Total Expenses	6,884.2
Net Position	--

3.1.4 Legacy & breedtesport

Het doel van Los Angeles, naast het neerzetten van een duurzame Olympische Spelen, is ook een evenement te organiseren met een zeer positieve impact op de samenleving, met extra focus op de lokale 'Angeleno's'. LA2028 en de stad Los Angeles werken nauw samen om dit te bereiken. De ontwikkelingen die zullen worden doorgevoerd in de komende acht jaar zijn dus niet alleen bedoeld om een fantastisch evenement neer te zetten, maar ook om een uitstekende 'legacy' achter te laten. Daarnaast moeten de Spelen ook resulteren in duizenden banen en miljarden dollars aan economische investeringen, zonder dat de stad dure openbare infrastructuur projecten ontwikkelt die uitsluitend bedoeld zijn voor de mogelijkheid om de Spelen te hosten. De stad Los Angeles heeft een aantal verschillende lange termijn ontwikkelingsplannen die breder toepasbaar zijn dan alleen voor de Spelen. Deze plannen worden nader omschreven in dit hoofdstuk. De Spelen zijn daarmee een katalysator om de reeds geplande infrastructuur projecten in de regio te versnellen er verbeteren.

Legacy kan letterlijk worden vertaald als nalatenschap en heeft in deze context betrekking op twee zaken. Ten eerste kan legacy betekenen dat de infrastructuur die wordt aangelegd niet alleen zinvol moet zijn tijdens de Spelen, maar ook daarna een functie moet hebben voor de omgeving. In het verleden zijn bijvoorbeeld stadions gebouwd voor grote sportevenementen waar later nooit meer gebruik van is gemaakt. Los Angeles doet er alles aan om dit te voorkomen. Zie voor meer informatie hierover Hoofdstuk 3.2.5. Daarnaast bestaat ook een maatschappelijke legacy: de organisatie van de Spelen moet in dit geval maatschappelijke toegevoegde waarde hebben voor de lokale inwoners. Meer daarover lees je in [Hoofdstuk 3.1.2.](#)

3.1.4.1 *Maatschappelijke 'legacy'*

De Olympische Spelen staan logischerwijs in het teken van topsport, maar het evenement wordt ook vaak gebruikt om sport als maatschappelijk thema op te pakken. Voor Los Angeles is het niet anders.

Sporten en bewegen is natuurlijk belangrijk om fysiek gezond te blijven, maar kan ook zorgen voor een betere mentale gezondheid en een verhoogd gevoel van inclusie: dit laatste is vooral bij jonge kinderen erg belangrijk. In tegenstelling tot in Nederland is breedtesport (gewoon sporten 'voor je plezier') nog niet populair in de Verenigde Staten. Dit wordt onder andere als een van de oorzaken aangemerkt voor het hoge percentage Angeleno's met overgewicht. Er zijn verschillende redenen dat breedtesport in de V.S. slecht van de grond komt. Deels heeft dit te maken met de structuur van sportorganisaties in de V.S., die zich meer richt op topsport. Daarnaast bestaan sportclubs in de buurt, zoals wij die in Nederland kennen niet, doordat de infrastructuur er hier niet op ingericht is. Hoewel scholen in Los Angeles wel genoeg ruimte en faciliteiten hebben om te sporten, zijn deze niet beschikbaar voor de buurtbewoners. De meeste sporten worden daarom bij grote regionale sport parken gespeeld, die lastig te bereiken zijn als je geen auto tot je beschikking hebt. Hier liggen mooie mogelijkheden voor verandering, op zowel het gebied van sociale als infrastructuur ontwikkeling. Een volgend obstakel is dat sporten vooral voor kinderen veel duurder is dan in Nederland. Bij een normale voetbalclub kun je een eigen bijdrage verwachten van zo'n \$2500 per jaar. Om deze reden wordt sport meer gezien als business, waardoor de structuur van sporten erg versplinterd is in verschillende groepen. In Nederland zijn er meerdere beurzen en andere fondsen beschikbaar voor families die minder te besteden hebben, waardoor zij toch kunnen sporten: in de V.S. ontbreekt ook dit. Men wil hier in aanloop naar de Olympische Spelen verandering in brengen. Aangezien Nederland op dit gebied veel ervaring heeft, kunnen we een substantiële adviserende rol spelen.

Sport in de Verenigde Staten wordt gemanaged door verschillende organisaties in de jeugd, amateur en professionele sport. Op basisniveau heeft het Olympisch Comité van de Verenigde Staten (USOC) partnerschappen ontwikkeld met verschillende nationale organisaties die zijn gecharterd om de ontwikkeling van sport te bevorderen. Ook ondersteunt USOC brede programma's voor lichamelijke opvoeding op openbare scholen om ervoor te zorgen dat kinderen en jongeren voldoende mogelijkheden hebben om aan sport deel te nemen. Om het bereik van de Olympische sporten uit te breiden naar jongeren, erkent het USOC 45 multisportorganisaties (MSO's), die meer dan 60 miljoen Amerikanen vertegenwoordigen. Organisaties zoals de YMCA / YWCA, de Boys & Girls Clubs of America, de Aspen Institute Project Play, de National Federation of State High School Associations en de National Coalition for Physical Activity helpen de USOC haar reikwijdte van invloed uit te breiden om meer programma's te ontwikkelen met als doel deelname aan jongeren in sport en fysieke activiteit.

Op het niveau van de professionele sport worden de sporten geleid door competities zoals de National Football League (NFL) met 32 teams, Major League Baseball (MLB) met 30 teams, de National Basketball Association (NBA) met 30 teams, de National Hockey League (NHL) met 30 teams, Major League Soccer (MLS) met 20 teams, en de Women's National Basketball Association (WNBA) met 12 teams. Deze competities en teams zijn toegewijd aan het ontwikkelen van hun respectievelijke sporten op jeugdniveau door middel van uitgebreide competitie en community programma's.

Legacy en de Paralympische Spelen

Sinds de oprichting in 2001 is de US Paralympics, een divisie van het USOC, actief bezig geweest met het ontwikkelen, begeleiden en bevorderen van deelname aan paralympische sport in het hele land, zowel op elite- als basisniveau. Door samen te werken met honderden maatschappelijke organisaties in het hele land, heeft US Paralympics getracht ervoor te zorgen dat iedereen met een lichamelijke of visuele beperking een kans heeft om deel te nemen aan concurrerende Paralympische sport. Terwijl de groei van de Amerikaanse Paralympische beweging groot is, is de behoefte aan nog grotere outreach dringend. De Paralympische Spelen van LA 2028 zouden een buitengewoon platform bieden voor de Paralympische Spelen in de Verenigde Staten om het succes van de huidige programmering uit te breiden en miljoenen nieuwe deelnemers en hun families bij Paralympische sport te betrekken. Dit geldt ook voor Olympische sport. Door aandacht te creëren voor Olympische en Paralympische sporten die op dit moment in Californië en de Verenigde Staten niet mainstream zijn, en vervolgens het uitbreiden van het sportaanbod in Olympische en Paralympische sporten, kunnen duizenden lokale kinderen geënthousiasmeerd worden om te gaan sporten.

Door middel van bestaande partnerschappen met organisaties zoals de [LA84 Foundation](#) en nieuwe relaties met LA-based community groepen, wil LA28 Los Angeles helpen zich te ontwikkelen op het gebied van jeugdontplooiing, voeding, onderwijs en gezondheid in de aanloop naar de Spelen en daarna. De LA84 Foundation is opgericht na de Olympische Spelen van 1984, die ook in LA plaats vonden. De Foundation loopt nationaal voorop in de ondersteuning van jeugdsportprogramma's en openbaar onderwijs en pleit voor de belangrijke rol die sportparticipatie speelt in positieve ontwikkeling van de jeugd. In de afgelopen 30 jaar heeft de LA84 Foundation meer dan 3 miljoen jongeren kennis laten maken met de Olympische sport en 2.200 subsidies toegekend aan sportorganisaties om gezond leven te bevorderen door middel van onderwijs, beweging, competitie en resultaatgerichte resultaten binnen en buiten de sport. Om de Amerikaanse jeugd nog meer voordelen te bieden, zal LA 2028 samenwerken met de LA84 Foundation om dit bewezen model uit te breiden, waardoor in de jaren voorafgaand aan en na 2028 meer toegang is tot sportprogrammering. Ook internationale organisaties kunnen bijdragen aan deze doelen. Zowel in Rio de Janeiro als in Tokyo heeft bijvoorbeeld NOC-NSF programma's ontwikkeld die bijdragen aan een eerlijker en meer gelijkwaardiger samenleving.

3.2 Sportinfrastructuur

3.2.1 Bestaand óf tijdelijk

LA28 positioneert zich als duurzaam en financieel verantwoordelijk, dit is de kern van het zogenaamde Games Plan. Om die reden maakt LA28 grotendeels gebruik van bestaande sportinfrastructuur, die zij zelf categoriseren als 'world-class arenas and cutting-edge stadiums'. Omdat het bouwen van nieuwe sportlocaties veel afval genereert en ook veel budget opslokt heeft de organisatie van LA28 als

uitgangspunt dat er voor 100% gebruik wordt gemaakt van bestaande of tijdelijke sportaccommodaties en dat er geen nieuwe permanente sportlocaties worden gebouwd. Dit vanuit het principe 'work with what exists'. Deze locaties zijn voornamelijk eigendom van particuliere ondernemingen en worden tijdens de Spelen gehuurd door LA28. Er worden wel tijdelijke sportlocaties neergezet, die later weer af te breken en/of te hergebruiken zijn. Bij het tijdelijk aanpassen van bestaande sportlocaties of de bouw van nieuwe, tijdelijke, locaties is de [Sustainable Sourcing Working Group](#) actief, die ervoor zorgdraagt dat er hoge standaarden voor duurzaamheid worden gehanteerd.

Het strikte en gecentraliseerde inkoopproces dat LA28 toepast (zie hoofdstuk 5.3 [Aanbestedingen](#)) haakt daarbij in op de voorkeur van Los Angeles voor innovatie en het vermogen om de negatieve impact van tijdelijke materialen te voorkomen door 100% hergebruik. De blauwdruk die dit oplevert met betrekking tot het gebruik van grondstoffen en het omgaan met afval, zal transparant en overdraagbaar zijn richting toekomstige Spelen en andere mega-evenementen.

Locaties Olympische Spelen, Los Angeles 1984

LA Memorial Coliseum

Net als bij de Spelen in 1932 speelde het Coliseum een sleutelrol in 1984. Alle track en veld evenementen vonden hier plaats. Bovendien werden hier de openings- en sluitingsceremonie georganiseerd.

The Forum (Inglewood)

Met beperkte aanpassingen kon de thuisarena van de Showtime Lakers in 1984 omgebouwd worden tot dé plek voor Olympisch basketbal.

Beide iconische locaties zullen tijdens de Spelen weer gebruikt worden. [Meer locaties](#) die in 1984 zijn gebruikt zijn voor de Olympische Spelen vind je [hier](#).

3.2.2 Locaties

De meeste sportlocaties bevinden zich op vier sportparken verspreid over Los Angeles: Downtown, Valley, South Bay en Long Beach. Daarnaast maakt LA28 gebruik van een achttal 'losse' sportlocaties en de Universal Studios. Het Olympisch en Paralympisch dorp bevinden zich op de campus van de University of Los Angeles, California (UCLA) en het media dorp op de campus van de University of Southern California (USC).

De vier sportparken bestaan allemaal uit een verzameling van meerdere sportlocaties in één enkele beveiligde zone. Elk Sports Park heeft straks een feestelijke Live Site, waar sport, marketing activiteiten van partners en horeca- en verkooppunten samenkomen. Maar liefst 77% van de Olympische sporters zal aan een competitie deelnemen in één van LA28's Sports Parks, wat de kans biedt aan toeschouwers om op een dag meerdere evenementen te bezoeken, zonder veel reisbewegingen.

Voor een uitgebreide beschrijving van de locaties, zie [Bijlage 2](#). Locaties die voor zover bekend nog zullen worden gerenoveerd, of waar tijdelijke locaties zullen worden gebouwd, zijn in Bijlage 2 gehighlight in blauw.

3.2.3 Smart & hightech

De ontwikkeling van de verschillende (tijdelijke) sportlocaties, the Athletes Village en diverse andere onderdelen en aspecten van de Olympische Spelen bieden uiteraard veel zakelijke kansen. Maar een dergelijk 'podium' biedt ook bij uitstek de gelegenheid voor het zichtbaar en onzichtbaar toepassen van een breed scala aan technologische oplossingen en innovaties die tegen die tijd state-of-the-art zijn. De maatschappelijke veranderingen die gepaard gaan met de huidige COVID-19 economie, versterken deze ambitie, wens en zelfs noodzaak.

Vanuit de visie dat LA28 een lange termijn legacy wil achterlaten na de Spelen, is één van de doelen om de bestaande sportinfrastructuur optimaal door te ontwikkelen op tech gebied. Hierbij kan in brede zin gedacht worden aan:

- Blockchain toepassingen
- Drones
- Traffic management
- 5G technology
- AI
- Ultieme wifi netwerken
- Fan experience

Kansen liggen er vooral op het gebied van een optimale personalised fan experience, door het toepassen van technologie in alle sportlocaties vanuit de gedachte "Connected, smart, secure and safe". Zo wordt er gedacht aan een touch free customer journey en touchless & smart retail. Dit om het welzijn, gezondheid en veiligheid van de bezoekers te waarborgen. Hierbij kan gedacht worden aan:

- Gezichtsherkenning / biometrics bij de toegangspoorten en bij verkooppunten. Dit past in een passieve security system. Bezoekers ervaren een eenvoudige doorstroom op drukke plaatsen en krijgen hierdoor een 'retail ervaring'
- Mobiel bestellen en betalen
- In-seat delivery door drones en robots
- IoT is heel belangrijk, in alle customer facing areas. Bijvoorbeeld bij monitoring van voorraad zeep/handdoeken, of de beschikbaarheid van toiletten.

- Crowd control / intelligence, bijvoorbeeld door de inzet van drones. Zeker in de situatie van ‘social distancing’ is dit erg belangrijk. Deze techniek wordt al toegepast op enkele sportlocaties.

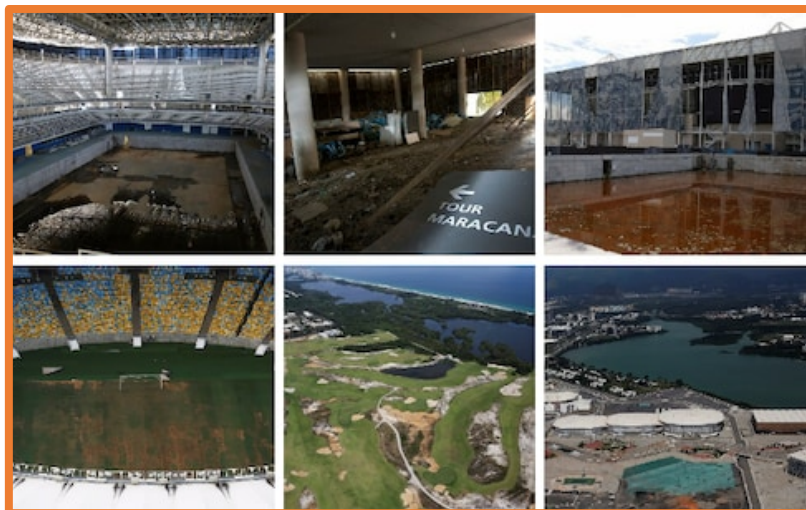
Maar ook in de ultieme sportbeleving door de fans zijn er volop kansen en mogelijkheden. Fans zullen mogelijke ‘dichter bij’ de sporters komen dan ooit. Bijvoorbeeld door de toepassing van:

- 3D
- Augmented reality / holograms
- Virtual streaming
- Immersive experience d.m.v. AR, VR, MR (zeker in combinatie met 5G)

Deze technieken beperken zich overigens niet tot de toeschouwers in het stadion; toeschouwers van over de hele wereld thuis kunnen deze ervaring delen.

3.2.4 Legacy in (sport)infrastructuur

De meeste grote sportfaciliteiten die op de planning staan voor 2028 (zoals het Olympisch dorp, stadions, etc. – zie ook bijlage 2) zijn al gebouwd en mogelijke renovaties zijn reeds gepland. Eigenaren van bestaande locaties worden aangestuurd om Olympische standaarden te incorporeren in hun reeds bestaande renovatie- of aanpassingsplannen. Dit betekent dat er geen infrastructuur zal worden ontwikkeld die enkel en alleen wordt ingezet voor de Olympische Spelen, wat tijdens verleden edities wel het geval was.

Figuur 1: Voorbeelden: gebruikte Olympische locaties Rio de Janeiro

Op de plekken waar het, voor het succesvol uitvoeren van de Spelen, wel nodig is om nieuwe sportinfrastructuur neer te zetten, zullen zo veel mogelijk tijdelijke bouwwerken worden neergezet, die geen blijvende impact hebben op de stad. Mocht dit niet mogelijk zijn, dan zal er gekeken worden naar een permanente oplossing die zo min mogelijk negatieve impact heeft op de samenleving, of zelfs een positieve. Het Sepulveda Basin, bijvoorbeeld, wat tijdens de Spelen gebruikt zal worden voor slalom kanoën, kan na de Spelen worden gebruikt als een waterpark voor vrijetijdsbesteding en/of een kano/kajak trainingsfaciliteit. De universiteitscampussen, die zullen worden gebruikt als Olympisch en mediadorp, zullen door het aanpassen van het dorp en haar diensten voor de atleten van morgen, ook naar toekomstige generaties studenten de Olympische waarden uitstralen. In [Bijlage 2](#) zijn de verschillende reeds geplande projecten en hun beoogde doelstellingen verder beschreven.

WK 2026 in de Verenigde Staten, Mexico en Canada

Mexico heeft zich kandidaat gesteld voor het WK van 2022, door de economische situatie van het land hebben zij zich teruggetrokken. Ook de Verenigde Staten stelde zich kandidaat voor het WK van 2022, waar ze tweede werden en Qatar er met de organisatie vandoor ging. Voor 2026 is het de Verenigde Staten, Mexico en Canada gelukt om het WK gezamenlijk naar zich toe te trekken.

Tijdens het eindtoernooi van 2026, zullen er in totaal 48 landen actief zijn. Deze landen, zijn verdeeld over zestien verschillende groepen van drie. De beste twee gaan door naar de knock-outfase. De afstand tussen de landen zal een grote uitdaging zijn bij de organisatie van dit WK.

Dit is de eerste keer dat er drie landen zien die het WK gezamenlijk organiseren. De Mexicanen zijn er niet blij mee dat Mexico en Canada tien wedstrijden minder krijgen dan de Verenigde Staten met zestig wedstrijden. Dit komt volgens de voorzitter van de Amerikaanse voetbalbond door de ex-president van de Verenigde Staten: Donald Trump.

De Verenigde Staten hebben een selectie gemaakt van zeventien speelsteden en stadions. Dit moeten zij terugbrengen tot tien stuks. Op dit moment zijn de volgende steden en stadions geselecteerd:

Los Angeles	New York	Washington D.C.	Dallas	Kansas City
Rose Bowl	MetLife Stadium	FedEx Field	Cowboys Stadium	Arrowhead Stadium
Capaciteit: 92.000	Capaciteit: 82.500	Capaciteit: 82.000	Capaciteit: 80.000	Capaciteit: 76.416
Denver	Houston	Baltimore	Atlanta	Philadelphia
Sports Authority Field at Mile High	NRG Stadium	M&T Bank Stadium	Mercedes-Benz Stadium	Lincoln Financial Field
Capaciteit: 76.125	Capaciteit: 71.795	Capaciteit: 71.006	Capaciteit: 71.000	Capaciteit: 69.176
Nashville	Seattle	San Francisco	Boston	Cincinnati
Nissan Stadium	CenturyLink Field	Levi's Stadium	Gillette Stadium	Paul Brown Stadium
Capaciteit: 69.143	Capaciteit: 69.000	Capaciteit: 68.500	Capaciteit: 65.878	Capaciteit: 65.515
Miami	Orlando			
Hard Rock Stadium	Citrus Bowl			
Capaciteit: 64.767	Capaciteit: 60.219			

De geselecteerde stadions zijn bestaande gebouwen en klaar om te gebruiken. De capaciteit ligt gemiddeld ruim boven de 65.000. De gebouwen worden dagelijks gebruikt en wekelijks zijn hier sportevenementen georganiseerd. Na het WK zijn alle voetbalstadions weer bruikbaar voor de lokale sportvereniging. Deze filosofie ligt volledig in lijn met de organisatie van de Olympische en Paralympische Spelen in Los Angeles van 2028.

3.3 Mobiliteit & infrastructuur

3.3.1 Huidige status mobiliteit en infrastructuur

3.3.1.1 Openbaar vervoer

Los Angeles County heeft 2 metrolijnen, 3 light-raillijnen en 191 buslijnen. Dagelijks maken 1,6 miljoen mensen hier gebruik van. Het openbaar vervoer in Los Angeles wordt verzorgd door de Los Angeles County Metropolitan Transportation Authority, kortweg Metro, die naast Metro Rail ook Metro Liner en Metro Bus exploiteert.

Metro Rail is het stedelijk spoornetwerk. Er zijn 93 haltes in Los Angeles County. Het netwerk sluit aan op de HOV-bussen van Metro Liner en op de voorstadslijnen van Metrolink. In juni 2012 reden er op een doordeweekse dag gemiddeld 362.904 passagiers met Metro Rail.

3.3.1.2 Wegen

Het snelwegennet is naar omvang van de bevolking te klein. Files zijn hierdoor aan de orde van de dag. Het netwerk vormt een gridsysteem, met een aantal snelwegen die daar diagonaal doorheen lopen, zoals de Interstate 5 en de Interstate 405. Daarnaast zijn er vijf oost-westroutes.

Er zijn geen ringwegen die de agglomeratie omzeilen. Alle doorgaande snelwegen van noord naar zuid in het westen zijn erg druk. In het oosten is dit nog iets minder, maar dat neemt snel toe door de grote bevolkingsgroei in deze regio. Enkele snelwegen zijn rustig te noemen. Dit zijn tolwegen of liggen aan de rand van de agglomeratie. In Orange County liggen de enige tolwegen van het stedelijk gebied.

Het meest voorkomende wegprofiel is vijf rijstroken aan beide kanten; meer rijstroken zijn zeldzaam en alleen over korte stukjes beschikbaar. Drie rijstroken aan beide kanten zien ze in Los Angeles als bottleneck, zoals de I-5 tussen Anaheim en Los Angeles. Veel snelwegen beschikken over HOV-lanes, dit zijn carpool rijstroken voor auto's met meer dan 2 of 3 personen aan boord. Deze voertuigen krijgen gereduceerde toltarieven aangeboden op de tolwegen in Orange County.

Los Angeles heeft de slechtste wegen van alle stedelijke gebieden van de Verenigde Staten, in 2013 was 64% van de wegen in een slechte toestand.

3.3.1.3 Filevorming

Files zijn bepalend in de beeldvorming van deze regio. In absolute termen heeft Los Angeles de meeste files van de Verenigde Staten, 12% meer dan New York City.

Tolprojecten worden overwogen, en zijn op enkele snelwegen al toegepast, zoals de Riverside Freeway. De tol kan hier oplopen tot bijna \$ 15 voor een stuk van 15 kilometer en is afhankelijk van de drukte. Op de Harbor Freeway en San Bernardino Freeway zijn ook express lanes waarvoor tol betaald moet worden.

Het onderliggend wegennet wordt bijzonder goed gecontroleerd door inductielussen in het wegdek, waarmee verkeerslichten afgesteld worden. 85% van de kruispunten met een VRI is gesynchroniseerd met andere kruispunten, het grootste netwerk van de Verenigde Staten. Tijdens spitsuren geldt op belangrijke straten een parkeerverbod, om extra capaciteit vrij te maken.

Los Angeles is na New York de grootste stad van de Verenigde Staten. De inwoners van Los Angeles staan jaarlijks tot honderd uur in de file. Dit is een terugkerend probleem. Tegelijkertijd liggen er hierdoor volop kansen voor innovatieve bedrijfsmodellen, nieuwe vormen van vervoer en micromobility: kleine voertuigen die niet sneller dan 25 kilometer per uur rijden, zoals elektrische

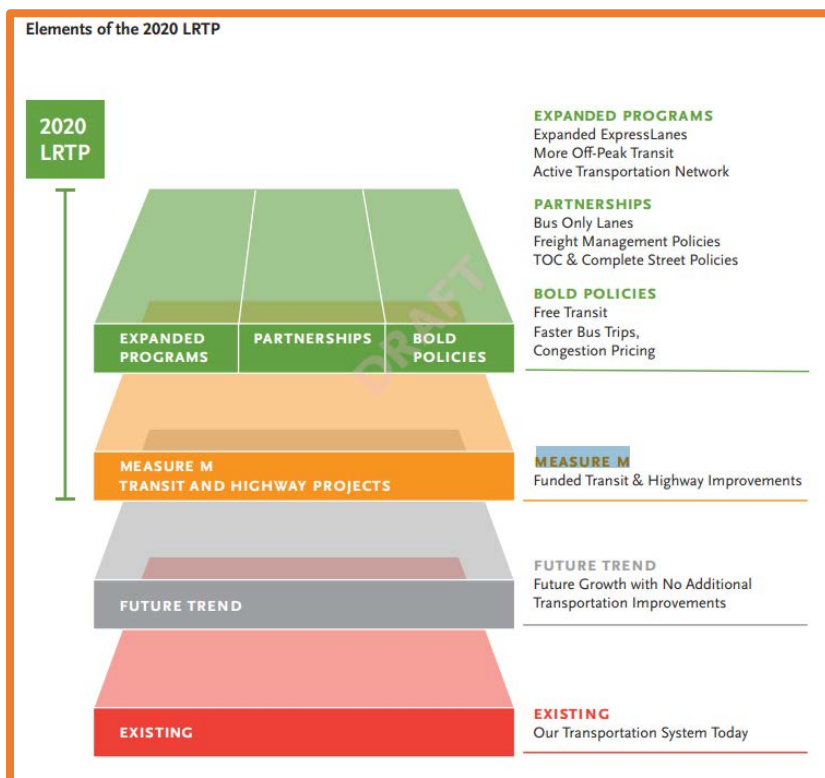
fietsen, stepjes, skateboards of scooters. Toch blijkt het lastig om gedrag te veranderen. Los Angeles is gehecht aan het bezit en gebruik van een eigen auto. Een combinatie van openbaar vervoer, ritten of auto's delen, micromobility en investeren in zowel het verbreden als verlengen zijn aangedragen oplossingen voor 2028. Metro voert hierin de leiding met het 2020 Long-Range Transportation Plan (L RTP). Zij zijn in Zuid-Californië verantwoordelijk voor het transportsysteem.

3.3.2 Ambities voor de toekomst

3.3.2.1 Los Angeles County Metropolitan Transportation Authority

De Los Angeles County Metropolitan Transportation Authority noemt zichzelf kortweg Metro en heette voorheen MTA of LACMTA. Deze organisatie komt voort uit een samensmelting van het Southern California Rapid Transit District en de Los Angeles County Transportation Commission die in 1993 doorgevoerd is. Metro is verantwoordelijk voor de bus, metro en spoorwegen. Deze organisatie zorgt voor het financieren en plannen van spoor- en wegnbouwprojecten in Los Angeles County.

3.3.2.2 Long-Range Transportation Plan

In de afgelopen 25 jaar is er veel vooruitgang geboekt als het om de vervoersmogelijkheden voor Los Angeles County gaat. Dit maakt een enorm verschil voor iedereen die hier woont en werkt. In de laatste jaren is er gewerkt aan tal van spoorlijnen, snelwegen en doorvoerwegen. Metro denkt daarbij altijd aan de toekomst en werkt sinds 2017 volgens het Long-Range Transportation Plan (L RTP): een mobiliteitsvisie voor de komende dertig jaar en ter voorbereiding op de Olympische en Paralympische Spelen van 2028. Dit plan dient sinds 2020 als blauwdruk voor de bestedingen van Metro, en staat

bekend als [Our Next LA: 2020](#).

In totaal is er \$300 miljard met dit investeringsplan gemoeid. Dit plan omvat onder andere een renovatie van de luchthaven LAX en een plan om de verbinding tussen het stedelijk gebied en de luchthaven te verbeteren. Circa \$88 miljard zal in de komende jaren besteed worden om de mobiliteitsituatie in Los Angeles te verbeteren. Dit gaat onder andere naar een spoorverbinding met de Universiteit van Californië, de locatie die voor het Olympische en Paralympische dorp gekozen is.

Binnen L RTP komt er bovenop de 198 kilometer spoorverbinding die er in de laatste decennia al gelegd is, nog eens 30 kilometer aan uitbreidingen bij. Dit maakt het gemakkelijker om koolstofarm te reizen. Daarnaast zijn er allerlei technologieën die aan dit project verbonden zijn. Dit verbetert de betaalbaarheid, maakt het mogelijk om vraag gestuurd te vervoeren en geeft meer informatie

over het reisgedrag tijdens de Spelen. Los Angeles wil laten zien hoe de Spelen een middel zijn om te innoveren met technologie en hoe ons gedrag op een positieve manier te beïnvloeden is.

3.3.2.3 Measure M

Measure M is onderdeel van het LRTP. Onder [Measure M](#) vallen projecten met een totale waarde van \$860 miljoen per jaar. Het bedrag geeft Los Angeles County uit aan onder andere verbredingen en uitbreidingen van de weg. Daarnaast is er aandacht voor de luchthaven en het openbaar vervoer. Ook helpt Measure M om het vervoer voor senioren en studenten betaalbaar te houden. In totaal zijn er 465.690 banen gemoeid met de projecten die onder Measure M vallen. De doelstellingen van Measure M:

- Verminderen van verkeersopstoppingen, verbeter de doorstroming van het snelwegverkeer en verminder knelpunten.
- Uitbreiden van het spoorweg- en snelvervoerssysteem; de aanleg van het spoor versnellen en nieuwe spoorlijnen aanleggen; de lokale, regionale en snelbusdiensten verbeteren; en de systeemconnectiviteit verbeteren.
- Betegelen/asfalteren van bestaande lokale straten, kuilen repareren; straten en kruispunten te verbeteren en fiets- en voetgangersverbindingen verbeteren.
- Het openbaar vervoer toegankelijker, handiger en betaalbaarder maken voor senioren, studenten en gehandicapten; en betere mobiliteitsmogelijkheden bieden voor onze vergrijzende bevolking.
- Het restaureren van bruggen zodat zij aardbevingsbestendig zijn, om daarmee de doorstroom en het snelweg systeem veilig en in goede staat te houden.
- Omarmen van technologie en innovatie; moderne technologie, nieuwe ontwikkelingen en opkomende innovaties in het lokale transportsysteem.
- Banen creëren, vervuiling verminderen en lokale economische voordelen opleveren; persoonlijke kwaliteit en algehele kwaliteit van leven te verhogen.
- Zorgen voor verantwoording en transparantie; de investeringen van het publiek te beschermen en te controleren door middel van onafhankelijke audits en toezicht.

Een deel van Measure M valt onder 28by28. Het doel van 28by28 is om prioriteit te stellen, projecten te versnellen en klaar te krijgen voor de Spelen in 2028.

3.3.2.4 28by28 en 8by28

28by28 is een initiatief dat in totaal uit 28 Metro-projecten bestaat. De projecten moeten in 2028 klaar zijn als de Olympische en Paralympische Spelen plaatsvinden in Los Angeles. De Spelen van 2028 zijn een kans om te pleiten voor het versnellen van deze projecten. Daarnaast is het een duidelijke mijlpaal, die laat zien wat er op korte termijn te bereiken is in de regio.

Het Metro bestuur keurde een [lijst met 28 projecten](#) goed die gepland zijn om in 2028 af te hebben. Hier staan opleverdata in en de potentiële versnelling die er mogelijk is, dit bekijken ze van geval tot geval. Volgens een Early Project Delivery strategie. Niet alle investeringen uit Measure M vallen onder 28by28 en ook vervangt dit niet de toezeggingen die daarin gedaan zijn. Ieder kwartaal is er een rapportage over de financieringsstatus en oplevering van projecten die op de 28by28 lijst staan.

Ter voorbereiding op LA28 heeft de burgemeester van Long Beach in 2018 een programma bekend gemaakt onder de naam [8by28](#), om met 8 projecten de stad klaar te stomen voor het hosten van de

diverse sporten. Onderdeel van dit programma zijn o.a. de herbouw van Belmont/Veterans Pier, Long Beach Arena, projecten bij de luchthaven en metrolijn en de bouw van het Pine and Ocean hotel.

3.3.3 Luchtkwaliteit

Los Angeles County heeft sinds de Spelen van 1984 sterke verbeteringen van de luchtkwaliteit weten te bewerkstelligen: de ozonwaardes zijn ongeveer 50% lager dan de gemiddelde waardes destijds. Dit heeft met name te maken met de lagere uitstoot die moderne voertuigen produceren. Los Angeles ziet een verdere verlaging als noodzakelijk om ervoor te zorgen dat atleten daadwerkelijke topprestaties kunnen leveren. Echter heeft Los Angeles nog steeds grote problemen met luchtvervuiling. In de regio van Los Angeles, bevinden zich [9 van de 15 vervuilendste steden](#) van de Verenigde Staten. Meer dan 75% van de emissies binnen de South Coast Air Basin, waar Los Angeles onder valt, zijn te wijten aan mobiele bronnen zoals auto's. De resterende 25% komt uit stationaire bronnen zoals fabrieken.

Het beheersen van vervuiling uit stationaire bronnen, wordt gedaan door het South Coast Air Quality Management District ([SCAQMD](#)), terwijl de regulering van mobiele bronnen wordt behandeld door de California Air Resources Board ([CARB](#)). De CARB, SCAQMD en Environmental Protection Agency ([EPA](#)) moeten samenwerken om ervoor te zorgen dat aan de luchtkwaliteitsnormen wordt voldaan in Los Angeles, één van de ernstigst vervuilde regio's in het land.

De stad neemt zelf graag het voortouw in het verbeteren van de luchtkwaliteit, onder andere door:

- in te zetten op duurzaam vervoer, en daarmee de stad met de meeste pure battery-EV's (in 2016) in de Verenigde Staten te worden
- het creëren van monitoring systemen voor luchtkwaliteit, per buurt, door data-technologie samenwerkingen aan te gaan in de verschillende buurten
- het verminderen van de uitstoot van zware vrachtwagens en grondapparatuur in de haven van Los Angeles en luchthavens, door ze te vervangen door elektrische en ultra-lage emissie voertuigen

3.4 Waterinfrastructuur & -management

Californië is een gebied waar het op sommige plekken kurkdroog is. Jaarlijks hebben inwoners van Los Angeles 178.000 liter water nodig. Per inwoner is dit 485 liter op dagelijkse basis. In 2015 heeft Los Angeles zich als doel gesteld om dit in 10 jaar tijd terug te dringen tot 386 liter per inwoner. In 2025 moet dit doel bereikt zijn. De Californische watervoorziening bereidt zich voor met [Urban Water Management Plans](#). Met deze plannen maken zij zich klaar voor de lange termijn, om in bestaande en toekomstige behoeftes te voorzien. Schattingen uit 2015 laten zien dat er ongeveer 785 miljoen kubieke liter water beschikbaar is, waarvan 98% op een eenvoudige manier toegankelijk is. Slechts een klein deel zit verstopt in gesteente of de grond.

De Los Angeles Department of Water and Power (LADWP) is de grootste gemeentelijke voorziening van de Verenigde Staten. Deze organisatie voorziet in het water dat de gemeenschap en bedrijven nodig hebben. Het grootste gedeelte van de LADWP gelden komt van het Municipal Water District (MWD), dat gefinancierd is via het California State Water Project (SWP) en Colorado River Project (CRP). Vanuit alle overheidslagen in de Verenigde Staten is er regulering en monitoring over wat er met de gelden gebeurt.

CRP is geregeld via een aantal overeenkomsten, verdragen en regelgeving: [The Law of the River](#). De Colorado River Board of California is daarin het hoogste gezag vanuit de staat gezien. MWD heeft tal van programma's ontwikkeld om de betrouwbaarheid van de Colorado River te verbeteren. Denk aan methodes om water op te slaan en samenwerkingen met de landbouwsector. De SWP verzamelt water van de California Delta en verdeelt dit water via Southern California door aquaducten, kanalen en reservoirs. De California Department of Water Resources organiseert de watervoorziening van de SPW en California Delta.

De tweede manier om de watervoorziening op pijl te houden is het Los Angeles Aquaduct (LAA). Gesmolten sneeuw uit de Sierra Nevada Mountains is de primaire bron van het water dat LAA toevoegt. LADWP controleert dit systeem, waaraan in totaal zeven reservoirs verbonden zijn.

3.4.1 De Spelen in relatie tot water

De Greater Los Angeles regio beschikt over veel stranden, rivieren en meren. Dit recreatiewater is bij uitstek geschikt voor de Olympische en Paralympische Spelen. De waterkwaliteit is hier uitstekend, iets dat zeker voor een grootstedelijk gebied bijzonder is.

Het City of Los Angeles Bureau of Sanitation (LASAN) doet het milieubeheer van Los Angeles en volgt daarin strikt de protocollen op van het Environmental Protection Agency (EPA). Deze protocollen voldoen aan de federale voorwaarden van de Clean Water Act en de strengere AB 411-normen die Californië als staat hanteert. De AB 411-normen zijn strengere richtlijnen en opgesteld door de WHO voor recreatiewateren.

Volgens de normeringen van de World Health Organization (WHO), zijn de watercondities goed tot zeer goed. Bepaalde locaties krijgen extra tests en onderzoeken om de waterkwaliteit veilig te stellen, deze gaan verder dan de normeringen van de WHO.

LASAN heeft een classificatiesysteem ontwikkeld in samenwerking met de non-profitorganisatie Heal the Bay. Het systeem kent classificaties A tot en met F voor stranden. Dit is gebaseerd op AB 411-normen en is een strenger systeem dan van de WHO. Voor de Olympische en Paralympische Spelen zijn er drie locaties met natuurlijk water van belang: Santa Monica Beach, de Port of Los Angeles en

Lake Casitas. Santa Monica Beach en de Port of Los Angeles krijgen een LASAN-classificatie. Lake Casitas krijgt een striktere kwaliteitsnorm, want dit gaat om een drinkwatervoorziening. De volgende classificaties zijn gegeven:

Santa Monica Beach

Over het algemeen is de waterkwaliteit van de Santa Monica Bay bij Santa Monica Beach uitstekend. LASAN voert uitgebreide tests uit op de stranden om de kwaliteit en de gezondheid van het publiek te waarborgen. De waterkwaliteit heeft een A of B gekregen en is daarmee veilig voor zomerse en droge omstandigheden. Dit komt overeen met goed tot zeer goed volgens de normen van de WHO. In [Bijlage 2](#) zijn alle locaties te zien en voor welke sporten ze worden gebruikt.

Port of Los Angeles

De haven onderscheidt zich door kalmere condities. Daarnaast is er een verbinding met zee, ideaal voor onder andere zeilwedstrijden. Uit de LASAN classificatie blijkt dat het zeer veilig is om in contact met het water in de haven te komen.

Lake Casitas

Het meer is in beheer van het Casitas Municipal Water District. Dit water is in gebruik als drinkwatervoorziening en is continu aan strenge tests onderhevig. Het meer voldoet aan alle criteria voor de volksgezondheid en de hoogste WHO-normen voor recreatiewater.

3.4.2 Measure W: belasting om regenwater te recyclen (The Safe, Clean Water Act)

Op 6 november 2018 is in Los Angeles County een belasting voor het recyclen van regenwater goedgekeurd. Deze belasting is grofweg \$0,25 per vierkante meter en geldt voor alle grond die ondoordringbaar is: bebouwde grond of geplaveid. The Safe, Clean Water Act heet dit: een belasting op land dat water tegenhoudt om de aarde in te gaan. De belasting gaat naar een fonds voor infrastructuurprojecten. Het doel van dit fonds is: op grote schaal regenwater opvangen, behandelen en recyclen. Senioren met een laag inkomen, overheidsorganisaties en non-profitorganisaties zijn uitgesloten van deze belasting. De rest betaalt deze belasting op jaarlijkse basis. Naar schatting is er \$300 miljoen per jaar beschikbaar vanuit het fonds waar deze belasting in verzameld is.

De belasting is een initiatief van het Los Angeles County Flood Control District: dit district is ontstaan na een vloedgolf in 1915. Belangrijkste thema's: bescherming bieden bij een vloedgolf, waterconservering, recreatie en esthetiek.

3.4.2.1 Wat lost Measure W op?

De waterinfrastructuur van Los Angeles County is gedateerd en heeft een herziening nodig.

Het is vanuit federale wetgeving verplicht om een fonds gereed te hebben voor het opschonen van regenwater. Dit is geregeld in The Federal Clean Water Act. Door Measure W voorkomt Los Angeles County potentiële sancties van honderden miljoenen dollars. Daarnaast zijn er de volgende voordelen. Measure W:

- Versterkt de waterkwaliteit en -voorziening van Los Angeles County.
- Bereidt voor op een toenemende dreiging vanuit klimaatverandering en natuurrampen.
- Zorgt voor het opvangen en behandelen van regenwater, voorkomt waterverontreiniging door een stedelijke afvoer.

- Zorgt voor een verbetering van de waterinfrastructuur en voorkomt dat al het regenwater in de oceaan verdwijnt.

3.4.2.2 Financiële verdeling van Measure W

Het fonds van Measure W (naar schatting \$300 miljoen per jaar) gaat naar het [Safe, Clean Water Program](#):

- Projecten die bijdragen aan het verbeteren van de waterkwaliteit.
- Stedelijk gebied vergroent door de aanleg van groenstroken, rijen met bomen en bioswales: natuurlijk aangelegde systemen om de afvoer van water te verbeteren.
- Doorlatende bestrating, waardoor regenwater gemakkelijker in de grond verdwijnt.
- Beleid en commerciële prikkels evalueren, waarmee de opvang van regenwater gestimuleerd wordt.
- Projecten ontwikkelen die een natuurlijke oplossing stimuleren.

In één overzicht zijn alle [Stormwater Investment Plans](#) te zien. Om de voortgang bij te houden, de uitgaven te verantwoorden en transparantie te garanderen is een [overzichtskaart](#) gecreëerd. Hier zijn alle haalbaarheidsonderzoeken en projecten specifiek uitgeschreven en gekwantificeerd.

3.4.3 Klimaatbestendigheid

Om klimaatadaptatie aan te pakken, identificeren het Sustainable City pLAn and [Resilience by Design Plan](#) klimaatparaatheids- en veerkrachtmaatregelen om inwoners te beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering. Deze omvatten onder andere het verhogen van de hoeveelheid dichte boomtoppen om het stedelijke hitte-eilandeffect te bestrijden, het installeren van 10.000 nieuwe koele daken en koele bestrating, het implementeren van een reeks waterbesparingsstrategieën en lokale maatregelen om droogte te bestrijden en het ontwikkelen van noodparaatheidsstrategieën. Voor meer informatie, zie ook hoofdstuk 'Water'.

3.4.4 Natuurrampen

Los Angeles ligt op de grens van twee tektonische platen, waardoor er relatief frequent aardbevingen zijn. Om hier mee om te gaan, hebben Californië en Los Angeles zich ontwikkeld op het gebied van seismische technologieën en strenge bouwvoorschriften. Door de juiste regelgeving en het vergroten van de veerkracht ten aanzien van aardbevingen, is Los Angeles leidend in de wereld op dit gebied.

In samenwerking met Google is begonnen met de ontwikkeling van verbeterde waarschuwingssystemen die voor iedereen toegankelijk zijn.

Droogte en een onberekenbare wind, maken de condities voor een bosbrand ideaal. Een andere invloed van de natuur waar Los Angeles mee te maken heeft. Het Los Angeles County Fire Department (LAFD) weet hierop in te spelen met de meeste geavanceerde technologieën die er op dit gebied zijn. Zowel in de uitvoer van operationele taken als ondersteunend maken zij het verschil. De LAFD Fire Prevention Division focust zich op het overbrengen van kennis aan de gemeenschap. Zij laten zien welke procedures er zijn en hoe een brand te identificeren en elimineren is. Hierin staat het beschermen van mensenlevens, dieren, de gebouwde omgeving en milieu centraal. Daarnaast maakt men gebruik van de nieuwste technologische inzichten die er op dit gebied zijn. Denk aan digital twins om rampen mee te analyseren of ambtenaren die ondersteund door technologie over scenario's nadenken.

4 USP's Nederland sportland

Nederland sportland heeft een aantal belangrijke USP's ten opzichte van andere landen. Dit heeft niet alleen te maken met onze vrijwel ongeëvenaarde inzet op breedtesport die ervoor zorgt dat miljoenen 'gewone' Nederlanders sporten en gezond blijven, maar ook met onze uitzonderlijke topsport prestaties.

De overkoepelende Nederlandse sportautoriteit is NOC*NSF. Deze koepelorganisatie is ontstaan uit een fusie tussen het Nederlands Olympisch Comité en de Nederlandse Sport Federatie. Negentig landelijke sportorganisaties (77 sportbonden en 13 geassocieerden) zijn aangesloten bij NOC*NSF en vertegenwoordigen samen bijna 24.000 sportverenigingen met in totaal 5,2 miljoen georganiseerde sporters. NOC*NSF is een faciliterende organisatie die mede zorg draagt voor een gezond en sterk Nederland. Het NOC*NSF treedt op als Nationaal Olympisch Comité en Nationaal Paralympisch Comité.

Daarnaast onderscheidt de BV Nederland zich op een aantal manieren. Zo zijn we zeer innovatief op het gebied van sportinfrastructuur en stedelijke ontwikkeling: een aantal iconprojecten geven dit goed weer. Het hoofdstuk hieronder gaat verder in op al deze punten.

4.1 Ervaring breedtesport

Nederland telt zo'n 26.000 sportverenigingen en ruim 6.000 sport- en beweegondernemers bieden hun diensten aan. We beschikken over prachtige accommodaties en honderdduizenden vrijwilligers helpen de sport organiseren. Ruim 9,4 miljoen Nederlanders sporten wekelijks. Jong en oud doet aan sport en daarmee heeft Nederland een ongekend hoge sportdeelname.

In 2019 hebben 10,2 miljoen Nederlanders gedurende een maand of langer minimaal één keer per week gesport. Dit is ongeveer 65% van de Nederlandse bevolking, van vijf tot en met tachtig jaar. Binnen de leeftijdscategorie vijf tot en met negen jaar zijn de meeste sporters actief. Het aantal verenigingsleden daarentegen, ligt het hoogst in de categorie tien tot en met veertien jaar.

Het aantal sporters met een hoog opleidingsniveau ligt hoger dan het aantal sporters met een midden- of laag opleidingsniveau.

Samen sporten draagt bij aan langer, blijvend sporten en aan onderlinge ontmoeting. De sportclub is daarbij een van de steeds zeldzamere plekken waar mensen met verschillende achtergronden elkaar ontmoeten en naar elkaar omzien. Die infrastructuur en algemene toegankelijkheid van clubs is uniek in de wereld.

Sport haalt mensen uit hun isolement en verbindt grote groepen. Sport bevordert een actieve gezonde leefstijl voor mensen mét en zonder beperking of chronische ziekte. Sport moet een plek zijn waar ook ouderen, mensen met een laag inkomen, de LHBTI+ community én mensen met verschillende culturele achtergronden zich thuis voelen. Iedereen moet mee kunnen doen.

NOC*NSF zet zich in om sport in Nederland inclusief te maken. Zodat iedere Nederlander, ook voor wie deelnemen aan sport niet vanzelfsprekend is, sport bij een club die bij hem of haar past. Bij een inclusieve sportomgeving hoort:

- Behoefte van persoon staat centraal,
- Meedoen in de samenleving,
- Welkom zijn,
- Erbij horen,
- Geaccepteerd worden,
- Niet uitgesloten worden,
- Waardering krijgen,
- Een goed leven hebben,
- Sociale rollen vervullen,
- Iets nuttigs doen,
- Eigen keuzes kunnen maken.

De grote hoeveelheid mogelijkheden tot het beoefenen van breedtesport vormt het fundament voor de opvallende rol die de Nederlandse topsport speelt op internationale podia.

4.2 Ervaring topsport

Nederland is een relatief klein land en heeft zeer grote topsportambities. Om deze te realiseren heeft de Nederlandse Rijksoverheid recent het deelakkoord '[Topsport die inspireert](#)' ondertekend met onder andere NOC*NSF, sportbonden, Vereniging voor Sport en gemeenten (VSG), het bedrijfsleven en provincies. Dit deelakkoord maakt onderdeel uit van het Nationaal Sportakkoord. Op basis van de input van allerlei partijen zijn zes actielijnen bedacht die kader vormen voor het toekomstige topsportbeleid:

1. Een optimaal topsportklimaat in Nederland;
2. Een optimale instroom, ontwikkeling en uitstroom van talentvolle sporters;
3. Een breed gedragen evenementenstrategie;
4. Meer aandacht voor meer sporten in de media;
5. Een programma voor onderzoek en innovatie, gericht op rendement;
6. Versterking van de internationale positie van Nederland in de sport.

In de komende tijd worden de afspraken uitgewerkt in concrete beleidsinstrumenten. De mogelijke financiële vertaling van dit deelakkoord zal naar verwachting bij het opstellen van de begroting voor 2021 zichtbaar zijn.

Specifiek vanuit de Olympische gedachte is er ook aandacht voor topsport. NOC*NSF heeft een top-10 ambitie: Nederland moet bij 's werelds best presterende sportlanden horen. Om onze financiële middelen zo effectief mogelijk in te zetten, maakt NOC-NSF een selectie uit alle topsportprogramma's van onze sportbonden. Hiertoe zetten ze drie stappen: inventariseren welke topsportdisciplines er zijn, criteria opstellen waaraan de voor financiering in aanmerking komende topsportdisciplines moeten voldoen en bepalen welke aanvragen financieel zo optimaal mogelijk ondersteund worden. Dit resulteert in een selectie van structureel presterende programma's en programma's die de potentie hebben zich daartoe te ontwikkelen. Investeren in topsport zorgt ervoor dat Nederland op verschillende internationale sportpodia uitstekend presteert.

De wereldwijde bekendheid van TeamNL is ook inzetbaar om Nederlandse bedrijven in het buitenland op de kaart te zetten. Door samen op te trekken met NOC-NSF en TeamNL consequent te betrekken bij handelsbevorderende activiteiten, verenig je deze werelden.

4.3 Ervaring smart & green city

Ook als het aankomt op het 'smarter' maken en verduurzamen van steden, is Nederland een interessante samenwerkingspartner. De BV Nederland ontwikkelt vooral op het gebied van duurzame bouw en energiesystemen, mobiliteit en infrastructuur en veiligheid een aantal interessante oplossingen. Zie voor meer informatie en inspiratie [deze Guide](#). Daarnaast hebben ook Nederlandse steden veel ervaring met nieuwe stedelijke ontwikkelingen. Nederlandse steden zijn bijvoorbeeld erg goed in de omgang met data, met de burger als uitgangspunt: hoe kunnen we de stad verbeteren met data? Daarnaast lopen Nederlandse steden op kop als het aankomt op circulariteit, zowel in het gedachtegoed als in concrete toepassingen. Hierbij zien zij goed het verschil tussen optimalisatie en innovatie. Vooraf aan de Spelen kunnen Nederlandse steden als een deskundige sparringpartner dienen voor de Greater Los Angeles Area, waarbij gedeelde waarden en doelen de kern vormen van deze samenwerking.

4.4 USP's BV Nederland

Er zijn verschillende manieren waarop de BV Nederland zich onderscheidt van haar buitenlandse concurrenten. Deze zitten, ongeacht het product, in de manier van innoveren en zakendoen. Dit maakt dat buitenlandse partijen graag met Nederlandse bedrijven samenwerken. Nederlandse bedrijven die bezig zijn met het ontwikkelen van de stad van de toekomst, doen dit graag met andere partijen. Zij zijn samenwerkingsgezind en treden graag op in de triple helix (bedrijfsleven – overheid – kennisinstellingen). De opbouw van Nederlandse steden en de samenleving, waarbij grote events en nieuwe ontwikkelingen in bestaande omgevingen ingepast worden, maken deze samenwerking noodzakelijk. Om tot nieuwe producten of technieken te komen is samenwerken met Nederlandse hogescholen, universiteiten en andere kennisinstututen gebruikelijk. Langs de lijn van handel en innovatie werkt men ook publiek-privaat samen.

De BV Nederland heeft om een aantal uiteenlopende redenen een goed internationaal imago. Ten eerste zit dit hem in het feit dat Nederlandse bedrijven per definitie compliant moeten zijn met EU-regelgeving. Dit betekent dat alle Nederlandse bedrijven in vergelijking met niet-Europese buitenlandse concurrenten voldoen aan een relatief zwaar reguleringskader. Europees ontwikkelde technologie voldoet aan Europese wet- en regelgeving omtrent cyberveiligheid en integriteit, dit geeft ons een voorsprong op bijvoorbeeld Chinese concurrenten. Daarnaast staat Nederland, door eeuwenlange ervaring met buitenlandse handel, te boek als een betrouwbare partner. Onze producten zijn van zeer goede kwaliteit: als je een Nederlands product koopt, krijg je waar voor je geld. Ook komen we onze afspraken na, betalen we onze rekeningen en zijn we binnen een samenwerking altijd op zoek naar de win-win. Op het gebied van bijvoorbeeld agrifood en water zijn wij wereldwijd koplopers.

Nederland is de ideale proeftuin. Nederlandse bedrijven experimenteren veel met nieuwe technologieën in de vorm van fieldlabs, demonstratie- en icoonprojecten en door een samenwerking te zoeken tussen overheden, kennisinstellingen en burgers. Dit betekent dat we in Nederland een testomgeving zijn voor nieuwe technologieën, waardoor valideren relatief gemakkelijk gaat. Ook bieden deze kleinschalige projecten de ideale manier om nieuwe technologieën eerst kleinschalig te testen, voor ze op grotere schaal toe te passen. Evenementen zoals de Olympische Spelen dienen op dezelfde manier als proeftuin: dit soort events zijn vaak gelijk aan 'mini-steden' en kunnen dus idealiter gebruikt worden als proeftuin om nieuwe ideeën en technologieën te testen of ontwikkelen.

Smart City en de stad van de toekomst zijn bij uitstek thema's waarbij hokjesdenken weinig toevoegt. De innovatieve en oplossingsgerichte insteek van de BV Nederland past hier uitstekend bij. Door Nederlandse bedrijven wordt niet vanuit het product gedacht, het gaat om de uitdaging: welk vraagstuk ligt er en welke partijen zijn nodig om dit vraagstuk op te lossen? Nederlandse ondernemers nemen daarbij het perspectief van het gehele systeem en betrekken de complete keten, waarbij uiteraard wel gedacht wordt aan de mogelijkheden voor de eigen business.

4.5 Icoonprojecten

Nederland heeft iets te bieden als het om sportinfrastructuur gaat en duurzame stedelijke ontwikkeling. Elk Nederlands bedrijf dat zakendoet met Los Angeles, gebruikt deze kennis en reputatie om aan storytelling te doen: dit is het innovatieve landschap waar we vandaan komen. Hieronder een aantal Nederlandse icoonprojecten om als vertrekpunt te gebruiken voor verdere gesprekken en samenwerking.

4.5.1 Smart stadium: Innovation Arena

In samenwerking met verschillende partners creëerde de Johan Cruijff ArenA een ongekend innovatieplatform, met innovaties die onmiddellijk een positieve impact hebben en tegelijkertijd het potentieel hebben om op een duurzame en inclusieve manier de stedelijke en maatschappelijke uitdagingen van de 21-eeuw aan te pakken en op te lossen. Hoofdthema's van de [Innovation Arena](#) zijn:

- Basic infrastructure (connectiviteit) – probleemloze connectiviteit middels 4G of 5G en een verbeterde customer experience op locatie door middel van LTE broadcast, beacons en IoT netwerken.
- Customer journey (mobiliteit) – de mobiliteitsbehoeftes van zowel individuen als groepen worden geadresseerd, zodat de customer journey van en naar het stadion vlekkeloos verloopt.
- Facility management (automatisering) – op het gebied van proces- en datagedreven opereren, zijn meerdere disciplines geïntegreerd om functionaliteit van de gebouwde omgeving te garanderen en tegelijkertijd het volledige potentieel van IoT-oplossingen te benutten.
- Fan experience – De producten en diensten van de Innovation Arena, zijn ontwikkeld om voor bezoekers in en rond het stadion en de stad de best mogelijke ervaring te creëren.
- Safety & Security (veiligheid) – Men ontwikkelt de best mogelijke beveiliging en veiligheidsbeleving met respect voor privacy en een naadloze customer journey.
- Sustainability & circular economy (duurzaamheid) - Een zo duurzaam mogelijk stadion met aandacht voor energieoplossingen, een circulaire economie, afvalbeheer en mobiliteit met bijvoorbeeld elektrische voertuigen.

Het doel van het project is om, samen met innovatieve partners uit het Nederlandse ondernemerslandschap, uit te zoeken of de geselecteerde oplossingen en toepassingen (zoals: gezichtsherkenning, slimme infrastructuur, bodycams (5G), Blue-force tracking & Smart sensoren om wapens of vuurwerk te detecteren: haalbaar, schaalbaar, nauwkeurig, gebruiksvriendelijk en vooral ethisch verantwoord zijn. Wanneer de oplossingen voldoen aan de juiste criteria, zijn deze schaalbaar voor het grootstedelijk gebied en andere lokale evenementen waar zich grote groepen bevinden.

4.5.2 Duurzaam wonen op water: burgerinitiatief Schoonschip Amsterdam

[Schoonschip](#) is een drijvende woonwijk met 30 waterkavels in het Johan van Hasseltkanaal, een zijkanaal van het IJ in Buiksloterham, Amsterdam-Noord. De woonwijk heeft 46 drijvende woningen en iets meer dan 100 bewoners. De woonwijk Schoonschip is de duurzaamste drijvende woonwijk van Europa. Het plan van de woonwijk was gebaseerd op drie pijlers: (1) duurzaamheid, (2) sociaal en (3) open source.

1. Duurzaamheid

- De waterwoningen zijn zeer goed geïsoleerd (EPC = maximaal 0) en zijn niet aangesloten op het aardgasnet.
- Voor de verwarming zorgen warmtepompen die warmte aan het water van het kanaal onttrekken. Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van passieve zonnewarmte.
- Het kraanwater wordt verwarmd met behulp van zonneboilers en warmtepompen: alle douches zijn voorzien van een installatie om warmte terug te winnen (WTW).
- Men wekt eigen elektriciteit op met fotovoltaïsche zonnepanelen. Elke woning heeft een grote accu waarin tijdelijke overschotten opgeslagen zijn.
- Alle woningen zijn aangesloten op een gezamenlijke smartgrid. De grid stelt de bewoners in staat elektriciteit onderling slim uit te wisselen. Met 46 huishoudens krijgt men slechts één aansluiting aan het landelijke energienet.
- Er is een gescheiden stroom voor de afvoer van grijs water (vaatwasser en wasmachine) en zwart water (toilet). Via een pilot in samenwerking met Waternet, voert de wijk het zwarte water op termijn af naar een bioraffinaderij, om het materiaal te vergisten en om te zetten in energie.
- Alle woningen hebben een groen dak dat minimaal een derde deel van het dakoppervlak moet beslaan.

2. Sociaal

- Samenleven betekent voor Schoonschip: krachten bundelen. Samenwerken en inspireren tot een andere, duurzame manier van leven zijn de belangrijkste uitgangspunten.
- Schoonschip is opgestart vanuit een stichting. Aansluitend is een coöperatie opgestart, waar alle huishoudens lid van zijn. De bewoners hebben hierin de leiding. In werkgroepen buigen de bewoners zich over thema's als mobiliteit, communicatie en materiaalkeuze. En er is een feestcommissie die alle bijeenkomsten faciliteert.
- Men wil in contact met de omliggende wijk onderzoeken hoe zij kunnen bijdragen aan een aantrekkelijke leefomgeving.

3. Open Source

- Schoonschip ambieert een rol als koploper en pionier: een kweekvijver voor de nieuwste duurzame technieken en oplossingen. Om dit te bereiken, werkt men samen met innovatieve bedrijven en delen zij hun ervaringen.
- Schoonschip vindt het prettig en noodzakelijk om het duurzame en sociale gedachtegoed met anderen te delen en kennis en kunde verder te brengen. Daarbij leert men graag van anderen en mag iedereen van hen leren.
- Door gezamenlijk ambities en kaders te formuleren en daarbinnen vrijheid te bieden aan bewoners en architecten, ontstaat straks een diverse en creatieve woonwijk.

4.5.3 Project Smart Roof 2.0: blauwgroene dakoplossing

In dit project ziet men daken niet langer als slechts de bovenkant van een gebouw. Daken vervullen een belangrijke rol in de energieprestatie van het gebouw, verbeteren het regenwaterbeheer van de stad, dempen het stadshitte eilandeffect en hebben een positief effect op de mens, onze gezondheid en biodiversiteit. [Project Smart Roof 2.0](#) richt zich op het demonstreren en wetenschappelijk onderbouwen van de waarde van de combinatie van blauw (regenwater opvang en - hergebruik) en groen (gevarieerde beplanting) voor een klimaatbestendige en leefbare stad.

Het zwart bitumineus dak van gebouw 002 op het voormalige Marineterrein is omgevormd tot groene oase in het hart van Amsterdam. Hier groeien tientallen verschillende soorten planten in een lichtgewicht blauwgroen dak, waar in de drainagelaag regenwater wordt opgevangen, opgeslagen en hergebruikt voor natuurlijke irrigatie van deze beplanting.

Het doel is om onder leiding van wateronderzoeksinstituut KWR met sensoren de exacte verdamping en energiebalans van een dergelijk blauwgroen dak te meten om daarmee wetenschappelijk verantwoord inzicht te krijgen in de verkoelende capaciteit van blauwgroene daken in steden. Op deze manier blijft Nederland ook op het gebied van kennis en ontwikkeling van multifunctionele daken en circulair waterbeheer in de stad van de toekomst aan kop.

4.5.4 Auto als energieopslag voor kantoorpand

In 2018 heeft ENGIE een succesvol [pilotproject](#) uitgevoerd waarbij een elektrische auto als energieopslag voor een kantoorgebouw – ook wel Vehicle-to-Building (V2B) - genaamd, heeft gefungeerd.

Bedrijfshuisvesting en mobiliteit zijn samen verantwoordelijk voor zo'n 75% van de totale CO₂-uitstoot van een dienstverlenend bedrijf. Elektrisch rijden en het opslaan van duurzame energie reduceren deze uitstoot. De V2B-technologie maakt het bereiken van energieneutraliteit makkelijk en betaalbaar en speelt daarom een cruciale rol in de totale verduurzaming van bedrijven. De eerste Smart Grid Charger was gekoppeld aan het kantoorpand van ENGIE in Zaandam.

Deze laadpaal is de eerste lader die een elektrische auto - behalve laadt - ook ontladst ten behoeve van het gebouw. Bovendien zijn zonnepanelen en externe opslag rechtstreeks op de lader aan te sluiten, waardoor elektriciteit efficiënter aan een gebouw geleverd wordt. Wanneer het pand meer zonne-energie opwekt dan dat het nodig heeft, wordt overvloedige energie opgeslagen in de accu van een auto. Deze opgewekte energie is vervolgens bruikbaar als het pand een tekort heeft.

De auto-accu is daarmee inzetbaar als noodstroomvoorziening en voor 'peak shaving' op tijden dat er een piekbelasting is. ENGIE verbindt de auto, de Smart Grid Charger, energievoorziening van het gebouw en zonnepanelen of opslag en is als systeemintegrator verantwoordelijk voor het accuraat functioneren van de V2B-technologie.

Met V2B werkt men aan een toekomst waarin energie uit de batterijen van elektrische voertuigen een steeds grotere rol spelen in de verduurzaming van bedrijven. Hierdoor ontstaan steeds intelligentere en efficiënte microgrids die samenwerken met de energiebeheersystemen van gebouwen (BEMS). Slim omgaan met beschikbare energie, vermindert de uitstoot van een bedrijf en is kostenbesparend.

4.5.5 Tijdelijke constructies: de Shaded Dome

Bouwen in extreem hete omstandigheden

Met welke materialen bouwen mensen gebouwen om zich te beschermen tegen de elementen, dat wil zeggen: tegen de kou en hitte van de zon, regen, wind en stuivend zand? Het eerst denken we aan staal en hout, beton en steen, glas en bakstenen. Maar deze materialen hebben in sommige omstandigheden, zoals tropische of hete en woestijnachtige klimaten, grote nadelen, zeker als het gebouw tijdelijk in gebruik is. De bouwtijd, de kosten van materiaal en de eisen van klimaatbeheersing zijn dan een probleem.

Nomadentent

Moderne technologie die is geïnspireerd op de nomadentent, biedt in dat geval de oplossing. Dat is [The Shaded Dome](#), een lichtgewicht, in vorm en maat flexibele bouwvorm, bestaande uit een blaashal bezet met een netwerk van staalkabels, waarop stalen buizen zich rechte trekken die een tentdoek dragen van hightech textiel. Het resultaat is een unieke, zowel archetypisch als futuristisch ogende structuur.

Licht, zelf-koelend, mobiel

In een paar dagen tijd, aangevoerd met enkele containers, kan een structuur zijn opgericht met een vrije overspanning van 150 meter. De luchtstroom tussen de blaashal, het tentdoek en het gebruik van isolerende textielsoorten, maakt The Shaded Dome zelfs als het buiten snikheet is tot een aangename 25 graden Celsius. Niet alleen door het gebruik van de flexibele en lichtgewicht materialen, maar ook door het besparen van energie is The Shaded Dome een zeer kosten efficiënte oplossing om onderdak te bieden aan sportwedstrijden, trainingsfaciliteiten, exposities, beurzen en culturele manifestaties. Het is een bouwvorm die vele gewenste vormen aanneemt: rond, ovaal, druppelvormig en in maat variërend voor een capaciteit van 1.000 tot 10.000 m². Bovendien is het een herbruikbaar en mobiel concept, ook om die reden is het zeer klimaatvriendelijk.

5 Zakendoen in Los Angeles: how to?

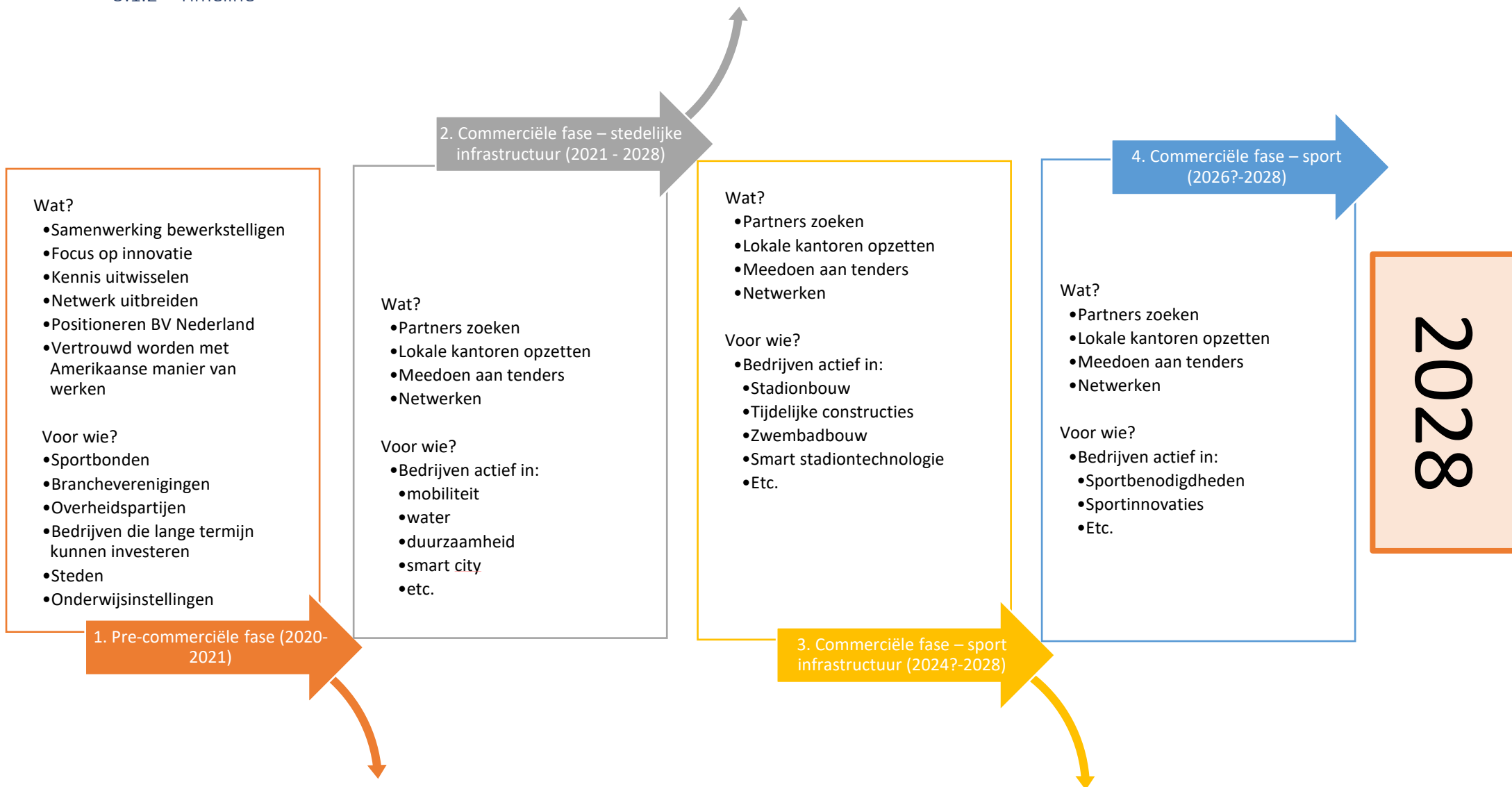
Naast de kansen die er in aanloop naar de Spelen van 2028 zijn, is het minstens zo belangrijk om te weten hoe je in de regio succes behaalt! Onderstaand hoofdstuk geeft je inzicht in de tijdslijn richting de Spelen. Daarnaast kom je meer te weten over het ondernemersklimaat, de aanbestedingsprocessen en vind je slimme tips & tricks!

5.1 SWOT en timeline

5.1.1 SWOT

5.1.2 Timeline

1. Op het moment dat dit rapport is uitgebracht, bevinden we ons in de pre-commerciële fase. Dit betekent dat er op dit moment nog beperkt informatie beschikbaar is over de projecten die er in aanloop naar de Spelen zijn. Er zijn daarom nog weinig zakelijke kansen die direct verbonden zijn aan de Spelen. Na 2021 zullen zowel de stad als het Olympisch Comité zich hier verder in ontwikkelen.

Deze fase biedt ons de kans om onszelf als Nederland positioneren als waardevolle partner, zowel voor kennis- en ervaringsuitwisseling, als voor technologische innovatie. Dit doen we niet alleen vanuit de BV Nederland, we doen dit ook vanuit sportkoepels als NOC-NSF en de KNVB, samenwerkingsvormen als SportsNL, ondernemersverenigingen als FME of OSF en via andere routes. Hierdoor positioneert Nederland zich, voordat er zakelijke mogelijkheden zijn, als waardevolle partner.

2. Aangezien een heel aantal projecten omtrent de stedelijke infrastructuur reeds in de planning stonden in Los Angeles, zullen hier de eerste commerciële kansen liggen. Veel plannen zijn versneld, uitgebreid of geherformuleerd in aanloop naar de Spelen van 2028, dit betekent dat deze projecten door de Spelen in de spreekwoordelijke pressure cooker zijn beland: er is een duidelijke deadline.
3. Los Angeles gaat weinig tot geen nieuwe stadions bouwen: de grove lijnen van de sportinfrastructuur staan er al. Echter zullen er wel allerlei aanpassingen en toevoegingen gedaan worden bij bestaande locaties. Ook bouwt Los Angeles allerlei tijdelijke locaties. Hoe deze er precies uit gaan zien en hoeveel budget hiervoor beschikbaar is, is op dit moment nog niet bekend en ook geen prioriteit. Aangezien deze aanpassingen en toevoegingen vooral hun meerwaarde laten zien tijdens de Spelen en in een eerdere fase wellicht zelfs in de weg staan.
4. Om de sporters te faciliteren is in voorbereiding op en tijdens de Spelen, een grote hoeveelheid sportinnovatie en sportartikelen nodig, zowel hightech als lowtech. Deze producten en diensten, zullen naar verwachting zo dicht mogelijk op de Spelen benodigd zijn.

5.2 Ondernemersklimaat

Nederland en de Verenigde Staten hebben een lange en nauwe handelsrelatie. De Verenigde Staten is voor Nederland de belangrijkste handelspartner buiten de Europese Unie. Nederland exporteert voor € 26,6 miljard (2019) naar de Verenigde Staten en dit groeit. De Nederlandse handel met de Verenigde Staten is duidelijk 'booming'.

Zowel de export als import is hoog, zeker als ook de doorvoer via bijvoorbeeld de haven van Rotterdam of Schiphol naar de rest van Europa meetelt. Dit maakt de Verenigde Staten tot een uitstekende markt voor startende en gevorderde ondernemers.

5.2.1 Handelsrelatie en -verdragen

De Verenigde Staten is een van de grootste handelspartners van de EU. In 2018 is voor bijna 700 miljard euro aan goederen geëxporteerd naar en geïmporteerd uit de Verenigde Staten.

De handelsrelaties zijn sinds het aantreden van Donald Trump op scherp gezet. Door economische hoogtij is het handelsvolume de afgelopen jaren toegenomen, tegelijk zorgden politieke spanningen voor druk. Onderling hebben de Verenigde Staten en de EU verschillende importheffingen ingesteld op elkaars producten, met name op staal en aluminium. Na een ontmoeting tussen Trump en Commissievoorzitter Jean-Claude Juncker in juli 2018 is er een werkprogramma in het leven geroepen om de spanningen te beheersen en een constructieve handelsagenda op te stellen. Om de handel te stimuleren, onderhandelen de EU en de Verenigde Staten over de afschaffing van douanerechten en andere handelsbelemmeringen. Hierbij gaat het enkel om handel in industrieproducten.

Toch hebben beide partijen in augustus 2020 afgesproken de wederzijde importtarieven te verlagen. De handelswaarde van deze goederen bedraagt volgens de Europese Commissie ongeveer 140 miljoen euro. De Amerikaanse handelsgezant Robert Lighthizer en Eurocommissaris Phil Hogan stellen dat de deal de handelsrelatie tussen Brussel en Washington moet verbeteren en dat deze overeenkomst positief uitpakt voor beide economieën. De wederzijdse verlaging van de importtarieven ging per 1 augustus 2020 in.

5.2.2 TTIP-verdrag

In 2013 zijn de onderhandelingen gestart tussen de EU en de Verenigde Staten over een vrijhandelsakkoord. Het Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) zou een stimulans moeten geven aan de economische groei van beide handelsblokken. Het verdrag moest niet alleen de douanetarieven afschaffen, ook het verschil in technische regelingen, standaarden en goedkeuringsprocedures is aangepakt. Deze punten kostten onnodig veel tijd en geld. Met het aantreden van Donald Trump in 2016, zijn de TTIP-onderhandelingen in de ijskast gezet.

5.2.3 Invoer Verenigde Staten

5.2.3.1 *United States Customs and Border Protection*

Als je zakendoet met de Verenigde Staten, krijg je te maken met de United States Customs and Border Protection (CBP). Het is de grootste federale wetshandhavingsinstantie van het Amerikaanse ministerie van Binnenlandse Veiligheid en is de belangrijkste grenscontroleorganisatie van het land. Het is belast met het reguleren en faciliteren van internationale handel, het innen van invoerrechten en het handhaven van Amerikaanse regelgeving, waaronder handel, douane en immigratie. CBP is een van de grootste wetshandhavingsinstanties in de Verenigde Staten.

5.2.3.2 Foreign Trade Zones

Foreign Trade Zones (FTZ) zijn beveiligde gebieden onder toezicht van de Amerikaanse douane en grensbescherming (Customs and Border Protection = CBP), die na activering over het algemeen buiten het CBP-gebied vallen. Het zijn de zogenaamde vrijhandelszones. Los Angeles County heeft drie Foreign Trade Zones.

5.2.4 Wet- en regelgeving Californië

De wet van Californië bestaat uit verschillende niveaus, waaronder constitutionele, wettelijke en reglementaire wetgeving, evenals de jurisprudentie. De California Codes vormen het algemene wettelijke recht.

5.2.4.1 California Consumer Privacy Act (CCPA) versus General Data Protection Regulation (GDPR)

De California Consumer Privacy Act (CCPA) is een staatswet voor privacygegevens die regelt hoe bedrijven wereldwijd omgaan met de persoonlijke informatie (PI) van inwoners van Californië. De ingangsdatum van de CCPA is 1 januari 2020. Het is de eerste wet in zijn soort in de Verenigde Staten. CCPA is van toepassing op bedrijven:

- Met winst oogmerk in de wereld die de persoonlijke informatie van meer dan 50.000 inwoners van Californië jaarlijks verkopen
- Of een jaarlijkse bruto-omzet hebben van meer dan \$25 miljoen
- Of meer dan 50% van hun jaarlijkse omzet halen uit de verkoop van de persoonlijke informatie van inwoners van Californië.

De Europese tegenhanger is de General Data Protection Regulation (GDPR), in het Nederlands de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Deze is ingegaan op 25 mei 2018. De regelgeving is ontworpen om individuele personen meer controle te geven over de manieren waarop hun persoonlijke gegevens verzameld, opgeslagen, overgedragen en gebruikt worden. Tegelijkertijd moet de verordening ook de regelgeving binnen de EU vereenvoudigen.

5.2.4.2 Intellectueel Eigendom in de Verenigde Staten

Bij zakendoen in het buitenland is het belangrijk om het intellectueel eigendom goed te beschermen. Door de bescherming mag een ander jouw product of dienst niet zonder toestemming overnemen, namaken, verkopen of importeren.

Welke vorm van bescherming het meest in aanmerking komt, hangt af van het product. Een technisch innovatief product of een technische verbetering op een product bescherm je bijvoorbeeld met een octrooi. Speciaal voor de bescherming van de vormgeving van een product of de verpakking is er het modelrecht en auteursrecht, voor de naam het merkrecht. De meeste van deze intellectueel eigendomsrechten gelden per land. Je moet deze rechten opnieuw aanvragen als je in een ander land zakendoet.

Bij octrooirecht en modelrecht geldt dat je de aanvraag voor een nieuw land maximaal 12 maanden na de eerste aanvraag indient. Daarna kan het niet meer (prioriteitsjaar). Een merkbescherming uitbreiden naar andere landen kan later ook nog, behalve als hetzelfde merk daar al door anderen is geregistreerd voor dezelfde toepassing.

Octrooi aanvragen kan direct bij het octrooibureau van het land. Je kunt ook voor meerdere landen tegelijk octrooi aanvragen in één procedure. Bijvoorbeeld in een Europese of wereldwijde procedure (PCT).

Het Amerikaanse octrooi- en merkenbureau in de Verenigde Staten is The United States Patent and Trademark Office (USPTO).

5.2.4.3 Food and Drug Administration (FDA)

De Food and Drug Administration, afgekort FDA, is het agentschap van de federale overheid van de Verenigde Staten, dat de kwaliteit van het voedsel en de medicijnen in brede zin controleert. Het controleert ook de behandeling van bloed, medische producten en cosmetica. De FDA zorgt ervoor dat de regels in de Public Health Service Act nageleefd zijn. Vooral de productie van medicijnen is in de Verenigde Staten aan zeer strenge regels onderhevig, die gelden ook voor buitenlandse bedrijven die naar de Verenigde Staten exporteren.

5.3 Het aanbestedingsproces

In de Verenigde Staten zitten aanbestedingsprocessen net iets anders in elkaar dan in Europa of Nederland. Voor de Olympische en Paralympische Spelen in Los Angeles is er een inkoopprogramma gecreëerd door de gemeente in Los Angeles: [Compete4LA](#). Via Compete4LA zijn alle projecten in één systeem te vinden. Benieuwd naar andere aanbestedingen in Los Angeles? Kijk dan naar OneLA. Dit nieuwe systeem is speciaal voor Los Angeles gecreëerd en brengt aannemers en opdrachtgevers bij elkaar. Beide systemen zijn geschikt voor zowel grote als kleine partijen.

5.3.1 Compete4LA: inkoopprogramma voor de Spelen

CompeteFor is een inkoopprogramma dat in 2007 ontwikkeld is voor de Olympische en Paralympische Spelen in 2012. Los Angeles zet dit programma voort. In totaal zijn er 200.000 bedrijven geregistreerd bij CompeteFor. 75% van de contracten gaan naar kleine en middelkleine bedrijven.

CompeteFor's succes is te danken aan het Integrated Buyer and Supplier Engagement Program. Dit programma is een digitaal platform waarop verkopers en inkopers zich verenigen. Een systeem dat de competitie tussen bedrijven bevordert en daardoor van grote economische betekenis is.

Na een grondige evaluatie van het werkveld in Los Angeles, is er getest met de principes van het CompeteFor-programma uit Londen. Dit is met meer dan 40 stakeholders uit Los Angeles gedaan. Hierbij zijn de lokale wensen geïdentificeerd en is het CompeteFor systeem geoptimaliseerd voor de behoeftes van Los Angeles. Compete4LA is een systeem waar ieder bedrijf profijt van heeft. Zo is het ook voor kleinere (Nederlandse) leveranciers mogelijk om mee te doen met aanbestedingen. Zie hiervoor ook [Hoofdstuk Praktische Zaken](#). Bureaucratische systemen, onnodig complexe kwaliteitscriteria en een overheid die het risico met kleine partijen niet durft te nemen. Met Compete4LA is deze problematiek geïdentificeerd en aangepakt.

Compete4LA helpt als inkoopstelsel om iedereen mee te laten doen. Hierin is er ruimte voor hoofdaannemers die direct aan de klant leveren en organisaties die daar een niveau onder zitten: onderaannemers. Door hier verschillende lagen in aan te brengen, ontstaat er ruimte voor bedrijven van allerlei formaten. In totaal zijn er tienduizenden contracten te verdelen via deze systematiek.

Deelname aan Compete4LA is kosteloos en biedt een gelijk speelveld voor iedereen die meedoet aan het aanbestedingsproces. Compete4LA biedt daarnaast ook andere ondersteuning. Zo koppelt het bedrijven die financiële steun, certificeringen of specifieke informatie nodig hebben aan de juiste partijen. Daarnaast liggen er kansen als het om het sluiten van een consortium, joint ventures of andere vormen van samenwerken gaat.

5.3.2 OneLA: inclusief inkoopprogramma voor Los Angeles

Het budget van de Olympische Spelen van 2028 is enorm. Tegelijkertijd is het goed dit in perspectief te zetten met de budgetten die Los Angeles beschikbaar heeft voor andere projecten en evenementen. Ook hier vindt Los Angeles het belangrijk dat er ruimte is voor kleine organisaties in het aanbestedingsproces.

Een aantal voorbeelden van evenementen en projecten:

• Measure M	\$120 miljard
• Measure HHH (tegen dakloosheid)	\$1,2 miljard
• Measure H (tegen dakloosheid)	\$350 miljoen per jaar

- Lucas Museum of Narrative Art \$1 miljard
- LAX Modernization Program \$4 miljoen
- 2019 - 2022 Grammys \$80 - -\$200 miljoen per jaar
- 2022 Super Bowl \$1 miljard
- 2023 College Football Playoff National Championship \$270 miljoen
- 2023 US Open Golf Championship \$100 - -\$240 miljoen
- 2026 World Cup \$3 - \$4 miljard

In aanloop naar de Olympische Spelen 2028 zijn er dus veel evenementen waar Nederlandse bedrijven zich actief op kunnen richten om al voet aan de grond te krijgen in Los Angeles, voordat de Spelen zullen plaatsvinden.

Los Angeles is recent bezig geweest met een herziening van het aanbestedingssysteem. Op 10 juni 2020 is in de gemeenteraad gestemd om het verouderde aankoopstelsel van de stad te veranderen en om te zetten naar een online platform, wat helaas op het moment van publiceren van dit rapport nog niet toegankelijk is. Een systeem dat volgens de raad ook toegankelijk moet zijn voor kleine bedrijven, bedrijven die eigendom zijn van minderheden, vrouwen en veteranen.

Het gecentraliseerde systeem dat Los Angeles ontwikkelt, maakt het mogelijk om beter te analyseren welke bedrijven er achtergesteld zijn. Zo is het mogelijk om belemmeringen effectief weg te nemen en tot een inclusief inkoopprogramma te komen.

Grote aannemers zijn blij met de komst van het nieuwe OneLA systeem. Dit maakt het voor hen gemakkelijker om kleine en lokaal gevestigde bedrijven te vinden en zich te houden aan het percentage onderaannemingscontracten dat zij aan deze bedrijven toe moeten kennen. Iets dat in regelgeving is vastgelegd.

Op dit moment huren de grotere aannemers adviesbureaus in om deze kleine aannemers te vinden. Er zijn zelfs beurzen georganiseerd om kennis met hen te maken. Iets dat met de database niet meer nodig is. Met OneLA is het mogelijk om sneller bedrijven te identificeren en contracten aan te gaan. Ook de kwaliteit van de onderaannemers zal hierdoor verbeteren.

5.4 Praktische zaken

Los Angeles is geen stad, het is een veel groter gebied met maar liefst 18,7 miljoen inwoners en een BBP van meer dan een miljard dollar. Er worden maar liefst 220 talen gesproken. De concurrentie voor bedrijven is groot en er zijn tegelijk veel kansen.

Voor internationale bedrijven is het absoluut mogelijk om in de Verenigde Staten aan de slag te gaan. Als vanzelfsprekend gelden er wel beperkingen voor projecten waarbij de staatsveiligheid of defensie een rol spelen. In dat geval is er voorzichtigheid en zijn er strengere regels.

Zakendoen in Los Angeles en voet aan de grond krijgen bij de organiserende partijen van de Olympische Spelen vergt een lange adem, veel volharding en doorzettingsvermogen. Kennismaken met het (zakelijk) milieu in jouw sector is essentieel: neem je tijd hiervoor. Hoe beter je de lokale setting kent, hoe groter de kans op succes. Je kunt je kansen significant verhogen door het creëren van een sterk netwerk. Alleen als je het serieus aanpakt en bereid bent er hard voor te werken heb je kans van slagen.

Tips van ervaringsdeskundigen

Hans Verhoeven, Algemeen Directeur MTD Group

MTD heeft haar producten en diensten al zes keer rechtstreeks geleverd aan de Olympische Spelen. Als eerste belangrijk om te weten voordat men een beslissing neemt om een product of dienst aan te bieden dat het lokaal Olympisch comité beslist en niet het IOC:

- Een lokaal Olympisch Comité bestaat uit medewerkers die uit een normale werkomgeving zijn gehaald om een paar jaar te werken voor een Olympisch comité. Dat zijn per definitie geen specialisten, maar generalisten. Keuzes van leveranciers worden daarom veelal gedaan op ervaring van vergelijkbare projecten.
- Het product of dienst wat wordt aangeboden is uniek of onderscheidend, en moet vanaf het eerste moment via een lokaal bedrijf/partner worden aangeboden vanwege het lokale geld waarmee de Spelen worden georganiseerd
- Een goed startpunt om aandacht te vragen voor het product of dienst is ruim vier jaar voordat het gebruikt wordt.
- Gratis kennis delen en/of workshops organiseren wordt zeer op prijs gesteld.
- Elke Olympische Spelen is weer opnieuw een acquisitie traject wat zeer lang duurt, veel geld kost en waar je niet moet opgeven.
- De kick en adrenaline bij de medewerkers is enorm als dan uiteindelijk de Spelen beginnen waarbij jij bij betrokken bent.

Kees Klein Hesselink, International Key Account Director, Signify Sports Business

Onze ervaring is dat je niet vroeg genoeg kan beginnen met lokaal netwerken. Zodra het event is aangekondigd eigenlijk al. Alle belangrijke stakeholders leren kennen en in kaart brengen. Daarnaast moet je iets te bieden hebben, waarde kunnen toevoegen. Men is altijd op zoek naar innovaties. Daarnaast zijn duurzame, circulaire oplossingen een must. De producten en oplossingen moeten voldoen aan de standaarden en requirements die voor het event gelden en in documenten vastgelegd zijn. Tenslotte zijn referentie projecten, eerder uitgevoerd, belangrijke overtuigingsmiddelen.

Maak kennis met experts uit de regio, doe mee aan matchmakingevents, investeer in persoonlijke contacten en kies een goede partner. Het is niet noodzakelijk om de Verenigde Staten met een lokale partner te betreden. Toch beveelt het World Trade Center in Los Angeles dit wel aan. Zeker als het om overheidscontracten gaat, is het waardevol om dit te doen. In de rol van onderaannemer en hoofdaannemer is dit een voordehandliggende methode.

Minstens zo belangrijk is de hieraan voorafgaande stap: een zorgvuldige voorbereiding is cruciaal. Benader jouw stap richting Los Angeles serieus, en zorg ervoor dat je de financiële ruimte hebt om hierin te investeren. Het is raadzaam om vooraf analyses en markttoetredingsstudies uit te (laten) voeren om goed beslagen ten ijs te komen. Het loont de moeite om het bidbook vooraf te bestuderen. Bekijk hier: [Deel 1 van het bidbook](#); [Deel 2 van het bidbook](#); [Deel 3 van het bidbook](#)

Bedenk of je eventueel een lokale vestiging in de regio zou willen openen en of je wellicht je bedrijf naar Los Angeles zou kunnen verplaatsen.

Richt je in jouw presentatie op de uitdagingen waarmee Los Angeles te maken heeft. Pas je daarnaast ook aan op een online bidbook en maak er een krachtig verhaal van. Storytelling is belangrijk in Los Angeles. Los Angeles kent de meeste projecten toe vanuit een aanbesteding. Deze Request for Proposal zijn er met name voor grote Amerikaanse aannemers. Als je als Nederlands bedrijf probeert de markt te betreden, presenteer je dan als onderaannemer om meer kans te maken. Dit is onder andere mogelijk door mee te doen via aanbestedingssystemen als Compete4LA en OneLA. Zorg er daarnaast voor dat je een netwerk opbouwt met belangrijke aannemers, projectontwikkelaars en andere partijen die veel grote projecten uitvoeren in de regio, zodat jij zelf en jouw product op het netvlies staan bij de juiste partijen. Een selectie aan [ondersteunende partijen](#) kunnen je hierbij helpen.

Focus is daarbij belangrijk: als je geen deals weet te maken via de Olympische Spelen zelf, richt je dan op side-events en aanverwante zaken die bij een dergelijk groot evenement een minstens zo belangrijke rol spelen.

Maatschappelijke betrokkenheid is belangrijk in de Verenigde Staten. Er is geen sterke centrale overheid, en de regionale overheid is vaak versnipperd als gaat om het beleid en de financiën. De financiële dekking voor projecten komt dus vaak bij de gemeenschap of grote bedrijven vandaan. Hou daar rekening mee door zelf betrokken te zijn. Als dit niet mogelijk is met een financiële bijdrage, investeer er dan tijd in.

Dit maakt het gemakkelijk om relaties op te bouwen met een hoofdaannemer en de Amerikaanse overheid als opdrachtgever. Per overheidscontract staat aangegeven aan welke specificaties een hoofdaannemer of onderaannemer voldoet. Om relaties op te bouwen in Los Angeles, starten de meeste bedrijven met een vertegenwoordiger en deeltkantoor.

5.4.1 Tips & Tricks

- Neem de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties (VN) als basis voor je 'story'.
- De 'Greater Los Angeles Area' bestaat uit 58 counties en er zijn overal kansen. Het is een goede strategie om in één county te beginnen en vanuit daar verder uit te breiden.
- Er is in Los Angeles veel focus op het creëren van werkgelegenheid, neem dit mee in je verhaal.
- Zonder samenwerking met lokale partners is het vrijwel onmogelijk om zaken te doen in Los Angeles. Focus daar dus op en kies de juiste partner.

- Publiek-private samenwerkingen komen in Los Angeles steeds meer tot stand: dit biedt kansen om samen te werken met de overheid.

5.4.2 Covid-19

Covid-19 is van impact op Los Angeles. Er is sprake van toenemende werkloosheid en dit heeft uiteraard effect op de economie. Mogelijk zal dit een negatief effect hebben op het budget voor de Spelen. Wat nog enigszins hoopvol stemt, is dat de Spelen pas over acht jaar plaatsvinden en de situatie hopelijk weer tijdig verbetert. Bij het organiseren van de Spelen is er veel aandacht voor het scheppen van banen.

5.4.3 De presidentsverkiezingen van 2020

In november 2020 trokken de Amerikanen massaal naar de stembus. De eerste resultaten op en kort na verkiezingsdag, toonde een lichte voorsprong voor Donald Trump. Toen de poststemmen ook geteld werden – in de meeste staten pas een dag na de verkiezingen – won Joe Biden terrein in de vaak meer stedelijke gebieden. Na vier zenuwslopende dagen bleek Biden als eerste de benodigde 270 kiesmannen aan zijn kant te hebben. Joe Biden heeft de verkiezingen met overmacht gewonnen.

Californië is een van oorsprong zeer Democratische Staat en heeft dat ook dit jaar weer bewezen. Maar liefst 63,7% van de stemmen ging naar Joe Biden, waarmee hij in één keer 55 kiesmannen aan zijn kant kreeg.

Biden wordt op 20 januari 2021 beëdigd als nieuwe president. Het is uiteraard nog niet bekend wat het effect zal zijn van een nieuwe, democratische president en regering. Die ongetwijfeld met grote uitdagingen te kampen krijgt. Wel is er nu al te zeggen dat deze president – anders dan zijn voorganger - opener zal staan tegenover internationale betrekkingen en invloeden die een positief effect hebben op de Amerikaanse economie. Er zal meer aandacht zijn voor duurzaamheid (globale afspraken) en voor de juiste balans tussen volksgezondheid en economie. Allemaal zaken die binnen de Greater Los Angeles Area nu al een grote rol spelen en dat zal in aanloop naar de Olympische Spelen niet anders zijn.

Doorpakken met succesvol ondernemen vanuit Los Angeles naar andere staten

De VS is geen uniforme markt. Het land bestaat uit 50 staten en meer dan 3000 'county's' (lokale overheid). Daarnaast is iedere stad in de VS uniek en heeft weer een eigen ecosysteem met verschillende do's-and-don'ts. Wil je vanuit Los Angeles de stap richting de rest van de V.S. maken? Hieronder een aantal tips!

Doe onderzoek

Per staat/county kunnen de markt, de regelgeving en kansen voor business verschillen. Het is daarom belangrijk vooraf uitgebreid informatie in te winnen m.b.t. de lokale wet- en regelgeving, afdracht van belastingen, productcertificering, het vestigingsklimaat (zoals aanvragen bouwvergunningen, registreren van onroerend goed, bescherming van investeerders en handhaven van contracten). Daarnaast is er veel concurrentie in de VS. Probeer daarom je markt goed te identificeren en definiëren voordat je de stap maakt. Wanneer je eenmaal begonnen bent is je zichtbaarheid essentieel, formuleer dus een solide marketingstrategie om de exposure te creëren die je nodig hebt.

Geloofwaardigheid - lever wat je hebt beloofd!

De sleutel tot succes op de Amerikaanse markt is aantonen dat je in staat bent te leveren wat je belooft. Het kost tijd, moeite en geld om de markt te betreden, maar als een bedrijf eenmaal bewijst dat het kan leveren, gaan er deuren open om steeds meer zaken te doen..

Zakelijke vergaderingen

Ondernemen in de VS bestaat voor een groot deel uit zakelijke vergaderingen. Hierbij is het belangrijk om je goed voor te bereiden. Daarnaast is het cruciaal om je meeting op te volgen binnen 24 tot 48 uur, met een e-mail dat samenvat waar je het over hebt gehad en of de desbetreffende persoon je kan doorwijzen naar andere personen binnen zijn netwerk. Anders dan in Nederland vinden veel vergaderingen buiten het kantoor plaats. Het is heel gebruikelijk om af te spreken bij een koffietent, in plaats van bij iemand op kantoor, vooral als je iemand voor de eerste keer ontmoet.

Een ijzersterke pitch!

Amerikaanse investeerders zijn vaak op zoek naar een aantrekkelijke pitch/ presentatie in combinatie met een sterk product. Dit maakt het verschil! Zeker nu het contact vaak virtueel verloopt, is het nóg belangrijker een sterk verhaal te hebben in combinatie met een sterk product. Ook speelt de rol van jouw bedrijf bij waarde-creatie speelt mee: het beknopt kunnen communiceren van die waarde-propositie is cruciaal voor succes. Een andere belangrijke succesfactor is het besef dat zaken hier zeer doelgericht zijn, mogelijk zelfs meer dan in Nederland. Amerikanen krijgen pitchten, netwerken en zichzelf 'verkopen' met de paplepel ingegoten. Men verwacht ook echt dat je vrij snel in een gesprek presenteert wie je bent, uit welke prestaties blijkt dat je iets voorstelt en hoe je een ander kunt helpen.

Zakencultuur

Amerikanen kunnen direct zijn, maar Nederlanders zijn altijd directer. Ook is er veel aandacht voor 'social responsibility' binnen veel bedrijven. Diversiteit, duurzaamheid, welzijn van het personeel. Steeds meer bedrijven tonen dat deze thema's hand in hand kunnen gaan met grote groei. Houd hier bij het zakendoen rekening mee.

5.5 Ondersteuning

Om aan de slag te gaan in de Verenigde Staten of Californië, is ondersteuning onmisbaar. Met de juiste contacten en informatie lukt het om sneller voet aan de grond te krijgen. In dit hoofdstuk zijn initiatieven, contactpersonen en organisaties te vinden waar je direct iets aan hebt. Plan een gesprek in of laat het rustig op je inwerken. Grijp deze middelen aan en draag bij aan dit enorme evenement: de Olympische en Paralympische Spelen in Los Angeles van 2028.

5.5.1 Guides

5.5.1.1 *Start a Business in LA*

[Start a Business in LA](#) is een step-by-step gids, die exact uitlegt hoe je een bedrijf in Los Angeles County start. In negen stappen zie je wat er noodzakelijk is om een bedrijf in Los Angeles te starten. De gids is ontwikkeld door het [World Trade Center van Los Angeles](#): de organisatie die zich als doel stelt om Los Angeles het belangrijkste handelscentrum van de Verenigde Staten te laten zijn. Maak hier gebruik van voor directe ondersteuning vanuit de regio Los Angeles.

5.5.1.2 *Los Angeles Playbook*

NBSO LA plant verschillende publicaties om NLse ondernemers per sector verder op weg te helpen, waaronder het [Los Angeles Playbook](#). Volgens de makers – het Consulaat Generaal in San Francisco en de NBSO in LA - zou Los Angeles de grote houten achtbaan zijn als de Verenigde Staten een attractiepark was. Los Angeles groeit, is chaotisch en voor veel Nederlanders nog onbekend terrein. Het Los Angeles Playbook is een online magazine over ondernemen in Los Angeles. Het geeft antwoord op allerlei vragen en helpt ondernemers om hun droom te realiseren. Ga naar [deze link](#) en neem direct een kijkje. De inspirerende content uit dit magazine geeft direct een impuls om aan de slag te gaan.

5.5.2 Platforms en brancheverenigingen

5.5.2.1 *SportsNL*

Grote sportevenementen zoals de Olympische Spelen zijn vanuit sportieve en diplomatieke betrekkingen interessant. Ze bieden kansen voor Nederlandse bedrijven die technologieën of diensten bieden om het Olympisch Dorp of Olympisch zwembad te bouwen. SportNL doet dit onder de slogan: Changing the game together!

Door regelmatig af te stemmen met private en publieke organisaties, wil SportsNL het aantal internationale initiatieven versterken. Onder aanvoering van het ministerie van Buitenlandse Zaken is SportsNL met een netwerk van partners ontwikkeld. Niet alleen biedt het sportplatform de mogelijkheid voor afstemming en overleg: er is een gezamenlijke visie.

SportsNL stelt zich ten doel dat Nederland in 2030 wereldwijd zichtbaar is als partner voor een inclusieve, duurzame en innovatieve sportbeleving. Dit uitgedrukt en vertaald in sociale sportprogramma's, duurzame en innovatieve sportproducten en infrastructuur.

Op [sports-nl.com](#) zijn collectieve activiteiten van het netwerk te zien. Dit biedt de kans voor partners om zich aan te sluiten bij bestaande initiatieven of nieuwe initiatieven met het netwerk te delen.

5.5.2.2 *FME*

[FME](#) is de ondernemersorganisatie voor de technologische industrie met zo'n 2.200 leden. De gezamenlijke omzet van de FME-leden bedraagt 103 miljard en zij exporteren voor 51 miljard.

Verbinden is de basis van ons werk. Als grootste netwerkorganisatie binnen de technologische industrie bouwen we aan duurzame relaties en verbinden we onze lidbedrijven om de krachten te bundelen en te vergroten. Daardoor kunnen ze met elkaar samenwerken en van elkaar leren. We verbinden niet alleen onze lidbedrijven met elkaar maar ook overheden, scholen en andere stakeholders die een rol spelen in de technologische industrie. Door te verbinden, versterken we de positie van de technologische industrie én elkaar!

FME biedt je de tools om succesvol te ondernemen en te excelleren. Om FME-leden te helpen bij ontwikkeling en het verzilveren van kansen, levert FME waardevolle producten en diensten. Maak gebruik van de kennis van onze specialisten, neem deel aan activiteiten en netwerkbijeenkomsten en het verdere FME aanbod en ontdek hoe deze producten en diensten kunnen bijdragen aan het optimaal benutten van jouw businesskansen. Meer informatie? Neem contact op met Aafke Mak: aafke.mak@fme.nl

5.5.2.3 Orange Sports Forum

[OSF](#) is een platform voor het promoten van bedrijven, organisaties en instituten die verbonden zijn met de Nederlandse sport. Het gaat hierbij om hardware: infrastructuur en accommodaties. En software: coaching, educatie of sportmarketing. OSF brengt Nederlandse bedrijven en instellingen in contact met klanten en mogelijke partners uit nieuwe markten. Daarnaast werkt OSF nauw samen met Nederlandse overheden en buitenlandse posten: ambassades en consulaten zoals in de Verenigde Staten, Californië en Los Angeles.

OSF ondersteunt op basis van drie pijlers:

- Ontwikkeling van een sportbedrijvennetwerk dat voor binnen- en buitenlands gebruik relevant is. OSF stelt haar internationale netwerk open voor haar leden, om zodoende Nederlandse bedrijven bij relevante buitenlandse partijen te introduceren.
- Ondersteunen, representeren en adviseren van sportbedrijven en -instellingen met internationale ambities. Dit doet OSF onder andere door het coachen en begeleiden van bedrijven met internationaal zakendoen, het organiseren van handelsmissies en gezamenlijke beursdeelname.
- Het positioneren en promoten van Nederland in alles dat te maken heeft met sport. Zoals met dit initiatief: [Holland Sports & Industry](#). Een overzicht van wat Nederland te bieden heeft.

Specifiek voor het Zuidoosten van de Verenigde Staten heeft OSF een consortium van twintig Nederlandse bedrijven gestart, dat zich richt op de thema's sport en vitaliteit. Dit consortium laat zien welke producten, diensten en kennis Nederland te bieden heeft voor de sportwereld in de Verenigde Staten. Vanaf 2020 is een samenwerking voor de komende drie jaar uitgesproken. Met het doel om contacten te leggen in de Verenigde Staten en aan langdurige relaties te werken.

5.5.3 Ondersteuning vanuit de Nederlandse overheid

5.5.3.1 RVO

RVO.nl helpt bij internationale ambities. Op rvo.nl/vs is informatie te vinden over zakendoen in de Verenigde Staten. Klik op de onderliggende links om direct naar onderliggende thema's te gaan:

- [Zakelijke kansen](#)
- [Hulp van de ambassade](#)
- [Reisadvies](#)

- [Amerikaanse invoertarieven](#)
- [Zakenpartners vinden](#)
- [Subsidiewijzer: Verenigde Staten](#)
- [Factsheet](#)
- [Coronavirus](#)

De belangrijkste contactpersoon bij RVO voor de Verenigde Staten is Menno Schrok, business development coach: menno.schrok@rvo.nl.

5.5.3.2 *Het Consulaat Generaal in San Francisco (CGSF)*

Het consulaat generaal in San Francisco heeft een groot aantal thematische programma's en experts.

Circulaire Economie	Victoria Elema	victoria.elema@minbuza.nl
Water	Jan Top	jan.top@minbuza.nl
Mobiliteit	Victoria Elema & Jan Top	
Stedelijke ontwikkeling	Victoria Elema & Jan Top	
Sportstrategie Westkust	Deborah van den Brande	deborah-vanden.brande@minbuza.nl
Handelsvragen Californië		sfn-ea@minbuza.nl

Meer informatie? Ga naar [Consulate General in San Fransisco](#).

5.5.3.3 *De Netherlands Business Support Office in Los Angeles (NBSO LA)*

Voor handelsvragen omtrent Los Angeles en andere ondersteuning specifiek gericht op Greater Los Angeles kun je contact opnemen met info@nbsola.com. De NBSO LA werkt direct samen met het CGSF, heeft een groot netwerk in de regio en staat nauw in verbinding met lokale partners.

Meer informatie? Ga naar [NBSO Los Angeles](#).

6 Bijlagen

6.1 Bijlage 1 – Economie

De stad Los Angeles is een van de grootste industriële centra in de wereld met een groot bankwezen en de grootste retailmarkt in de Verenigde Staten. Diensten, groot-en detailhandel, industrie, overheid, financiële dienstverlening, vervoer, nutsbedrijven en de bouw dragen aanzienlijk bij aan de lokale werkgelegenheid.

Van oudsher waren luchtvaart, ruimtevaart, entertainment en de maakindustrie de belangrijkste pijlers van de economie van Los Angeles. Het aantal banen in deze sectoren is echter sterk gekrompen sinds de jaren '90, met name vanwege de hoge kosten en strenge regelgeving voor deze bedrijven. Met het verdwijnen van deze sectoren heeft de middenklasse in de regio Los Angeles een teruggang beleefd, met name vanwege de zeer hoge kosten voor levensonderhoud, vooral een gevolg van de zeer hoge huizenprijzen, waar niet, zoals in de regio San Francisco, een hoog inkomen tegenover staat.

Een van de nieuwere industrieën is de biotechnologie-industrie. Het is snel uitgegroeid tot een grootmacht in Los Angeles met meer dan 200.000 banen, waardoor het een grotere industrie aan het worden is dan de entertainmentindustrie.

Transport en logistiek is in Los Angeles een belangrijke sector. De havens van Los Angeles en Long Beach behoren tot de grootste in de Verenigde Staten. Los Angeles heeft sterke banden met Azië en Mexico door de handel via de grote poort. Veel goederen worden over de weg of per spoor naar het binnenland vervoerd. In de regio Los Angeles bevinden zich uitgestrekte bedrijventerreinen. De olie-industrie was voorheen van groter belang, in de regio werd oorspronkelijk veel olie gewonnen. Diverse grote olieraffinaderijen staan in het Los Angeles Basin. In het Inland Empire was landbouw en veehouderij oorspronkelijk een belangrijke sector, maar is deels verdrongen door de snelle suburbanisatie van het platteland.

Een economisch probleem in de regio is dat de huizenprijzen relatief hoog liggen, maar de lonen een stuk lager dan bijvoorbeeld in het San Francisco Bay Area. Het economisch herstel na de recessie vanaf 2008 was in Los Angeles ook beduidend minder dan in de regio San Francisco. Veel banen in de maakindustrie zijn verloren gegaan, wat de middenklasse in de regio geërodeerd heeft.

6.1.1 Per sector

Entertainment

Los Angeles County is onmiskenbaar de entertainmenthoofdstad van de wereld en trekt elk jaar miljoenen toeristen en artiesten naar de regio. De filmindustrie is diep geworteld in Los Angeles en blijft groeien. Hollywood en de omliggende gebieden van Los Angeles County, waaronder Culver City en de San Fernando Valley, herbergen grote studio's zoals Disney, Fox, Paramount, DreamWorks, Sony / Columbia, NBC / Universal en Warner Bros.

Location Quotient	# Of Businesses	# Of Employees	Average Earnings	Total LA County Employment	% LA County Establishments
11.81	6,461	130,693	\$89,088	3.44%	0.74%

Toerisme & verblijf

Als de nummer één reisbestemming ter wereld, is de accommodatie-industrie in Los Angeles volwassen en groeiend, met naar verwachting 50 miljoen bezoekers per jaar. Los Angeles trekt miljoenen naar de regio met zijn rijke en productieve cultuur, kunst, amusement en eten. De groei kan gemakkelijk worden waargenomen in de ontwikkeling van het centrum met de recente voltooiing van het 54 verdiepingen tellende Ritz Carlton en de lopende bouw van Wilshire Grand Tower.

Location Quotient	# Of Businesses	# Of Employees	Average Earnings	Total LA County Employment	% LA County Establishments
0.7	1,208	44,036	\$30,336	1.16%	0.14%

Bouw

De bouwsector is een belangrijke en cruciale industrie in LA met meer dan 4.000 vestigingen en 27.000 werknemers en een gemiddeld jaarlijks inkomen van meer dan \$ 54.000. De industrie is sterk met een sterke groei van de woningverkoop en bouwgroei in 2015. In 2016 zal de utiliteitsbouw naar verwachting met 9,2% toenemen van \$ 9,2 miljard naar \$ 10 miljard. De bouw en ontwikkeling zullen naar verwachting toenemen naarmate de toestroom van inwoners, restaurants, winkels en uitgaansgelegenheden in het district meer kantoorruimte aantrekken met huurders.

Location Quotient	# Of Businesses	# Of Employees	Average Earnings	Total LA County Employment	% LA County Establishments
0.64	12,842	113,059	\$52,080	2.98%	1.47%

Research & Development (R&D)

De wetenschappelijke onderzoeks- en ontwikkelingssector in Los Angeles County is een belangrijke motor van de innovatie en economische groei van de provincie. Met meer dan 18.000 werknemers en de extra voordelen van drie onderzoeksuniversiteiten van wereldklasse, helpt de industrie LA-innovators bij het creëren van meer dan 6000 patenten die in 2013 in Los Angeles County zijn verleend

Location Quotient	# Of Businesses	# Of Employees	Average Earnings	Total LA County Employment	% LA County Establishments
0.96	520	18,741	\$98,736	0.49%	0.06%

Financiële dienstverlening

De financiële dienstverlening van Los Angeles vormt een cruciale ruggengraat van de diverse economie met een relatief hoge concentratie vergeleken met het land, en meer dan 7.000 vestigingen. De financiële dienstensector van Los Angeles biedt een scala aan diensten voor de verschillende bedrijven in de verschillende sectoren binnen de regio.

Location Quotient	# Of Businesses	# Of Employees	Average Earnings	Total LA County Employment	% LA County Establishments
1.07	17,741	252,061	\$84,742	6.63%	2.03%

Onderwijs

Met meer dan 120 hogescholen, universiteiten en beroepsscholen en enkele van 's werelds beste scholen voor schone kunsten, is Los Angeles toonaangevend van onderwijs en kenniscreatie. Los Angeles beschikt ook over een robuust K-12-schoolsysteem.

Location Quotient	# Of Businesses	# Of Employees	Average Earnings	Total LA County Employment	% LA County Establishments
1.24	3,750	140,498	\$46,800	3.7%	0.43%

Reclame en marketing

De reclame-industrie van Los Angeles brengt de producten van veel bedrijven naar haar inwoners en de wereld. De reclame-industrie heeft bijna 27.000 mensen in dienst en heeft een specialisatiegraad (locatiequotiënt van 1,8) wat duidt op een hoge concentratie in de provincie in vergelijking met het land.

Location Quotient	# Of Businesses	# Of Employees	Average Earnings	Total LA County Employment	% LA County Establishments
1.8	1,862	26,900	\$88,896	0.71%	0.21%

Architectuur & techniek

Los Angeles Architectural and Engineering Industry heeft bijgedragen aan de iconische locaties van Los Angeles met zijn buitengewone structuren en ontwerpen. De industrie heeft meer dan 3.000 vestigingen en 30.000 werknemers die voorzien in de uiteenlopende behoeften van de LA-gemeenschap, variërend van honderden cartografen tot duizenden civiele ingenieurs. Verbetering van de bouw- en vastgoedactiviteiten zal de vraag naar architectonische en technische diensten stimuleren.

Location Quotient	# Of Businesses	# Of Employees	Average Earnings	Total LA County Employment	% LA County Establishments
0.68	3,004	30,937	\$100,800	0.81%	0.34%

Lucht- en ruimtevaart & defensie

Los Angeles County is de toplocatie in het land voor lucht- en ruimtevaart- en defensiebedrijven met meer bedrijven dan welke andere provincie dan ook, inclusief industrieleiders als Northrop Grumman, Boeing en Lockheed Martin. Lucht- en ruimtevaart en defensie zijn al decennia lang een hoeksteen van de economie van LA. De regio blijft een innovatieve ruimte voor de industrie met bedrijven als SpaceX en Virgin Galactic. Los Angeles heeft een historische infrastructuur die bedrijven ondersteunt met een ongeëvenaarde exportcapaciteit, geschoolde arbeidskrachten en een uitgebreid leveranciersbestand. De toekomst van de Amerikaanse lucht- en ruimtevaart en defensie ligt in Los Angeles.

Location Quotient	# Of Businesses	# Of Employees	Average Earnings	Total LA County Employment	% LA County Establishments
2.33	137	29,969	\$89,328	0.79%	0.02%

Kleding & Mode

De kledingindustrie in Los Angeles County is opmerkelijk divers en omvat gebieden zoals: kledingontwerp, productie en groothandel, evenals textiel-, schoenen-, sieraden- en lederwarenindustrieën, en meer. De kleding- en mode-industrie in Californië is voornamelijk geconcentreerd in Los Angeles. Met ontwerpers en fabrikanten dicht bij elkaar, heeft Los Angeles een groot voordeel bij het aantrekken van ontwerpers. Door de jaren heen blijft Los Angeles een productie- en creatief kleding- en modecentrum, waarbij de industrie hand in hand gaat met de entertainmentindustrie en de productie van beeldende kunst.

Location Quotient	# Of Businesses	# Of Employees	Average Earnings	Total LA County Employment	% LA County Establishments
4.75	2,847	54,291	\$35,662	1.43%	0.33%

Biomedische industrie

Los Angeles County heeft een bloeiende biomedische industrie met een locatiequotiënt van 0,97 en heeft meer dan 1.000 vestigingen, met bijna 221.000 mensen in dienst. Met LA's uitgebreide R & D-infrastructuur en talentontwikkeling van wereldklasse ontwikkelt de industrie zich snel tot een hoeksteen van de economie van de regio.

Location Quotient	# Of Businesses	# Of Employees	Average Earnings	Total LA County Employment	% LA County Establishments
0.97	1,217	24,302	\$57,459	0.64%	0.14%

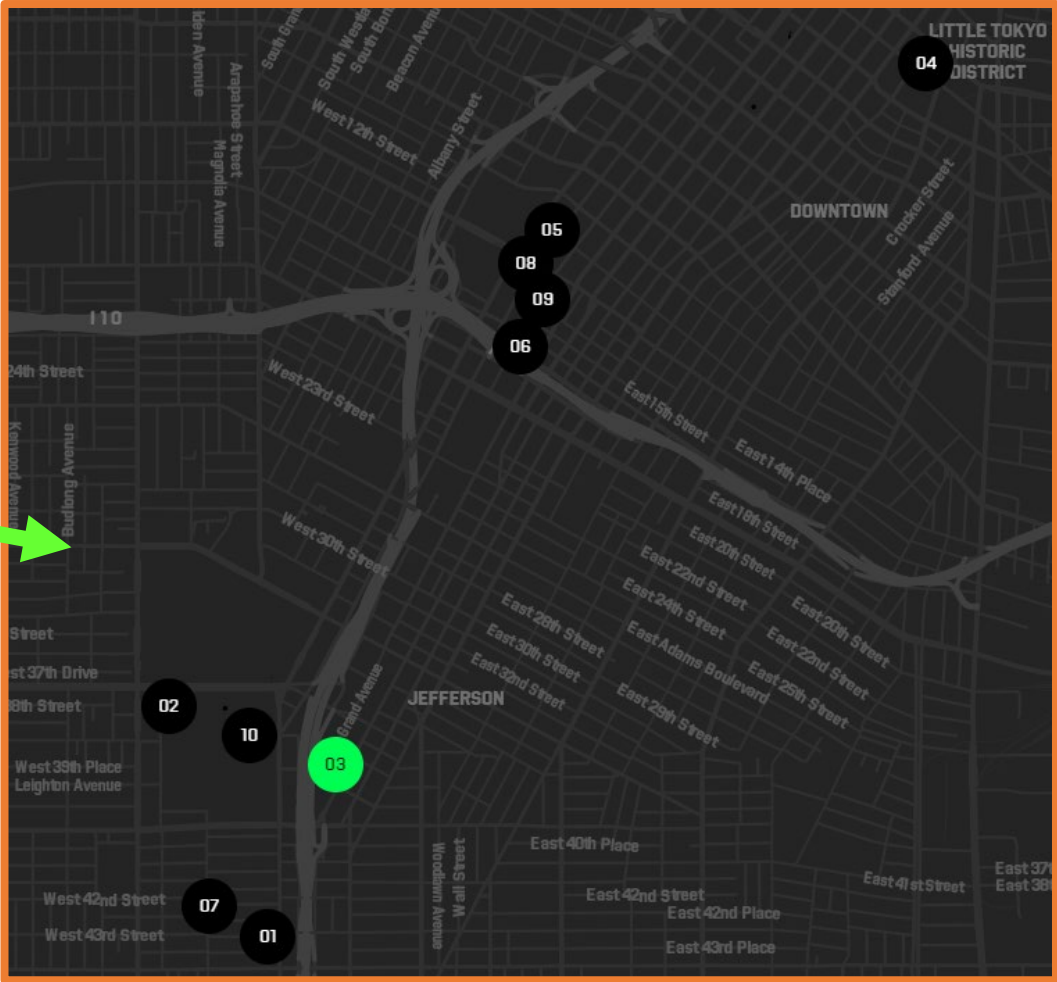
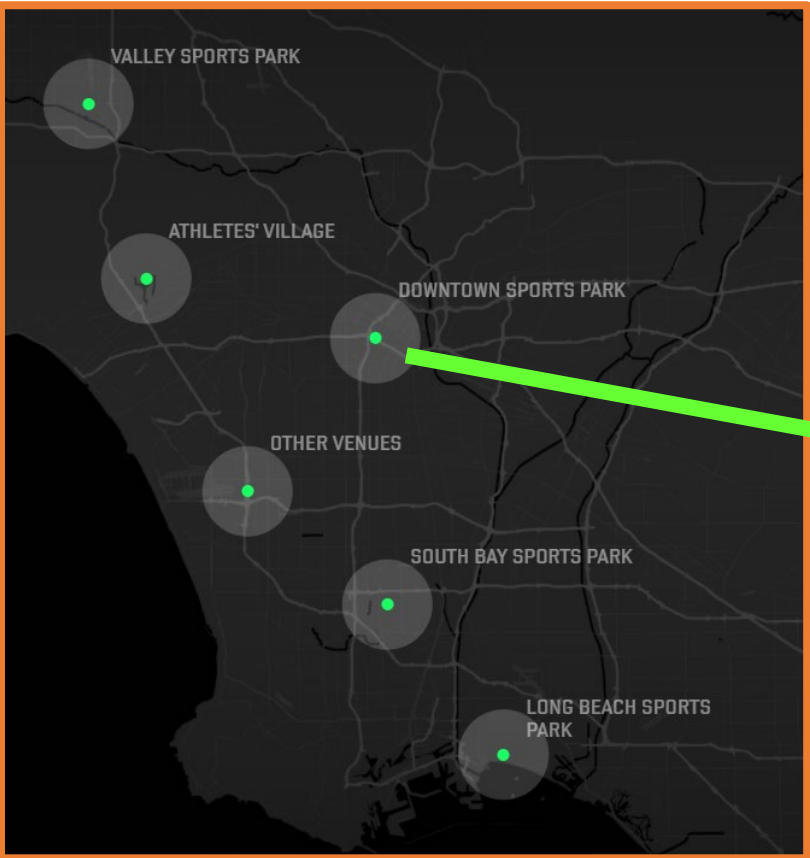
Onroerend goed

De onroerendgoedsector in Los Angeles County is relatief geconcentreerd ten opzichte van de rest van het land. Met meer dan 12.000 vestigingen en 60.000 werknemers. In 2015 heeft de grotere huizenmarkt in Zuid-Californië vooruitgang geboekt op het gebied van huisvesting, nieuwbouw en banengroei. LA heeft een aanzienlijke vraag naar residentieel onroerend goed met toenemende gezinsvorming, werkgelegenheid en inkomensgroei, evenals toenemende restaurants en uitgaansgelegenheden die nieuwe bewoners naar deze regio trekken.

Location Quotient	# Of Businesses	# Of Employees	Average Earnings	Total LA County Employment	% LA County Establishments
1.3	12,380	60,299	\$55,056	1.59%	1.42%

6.2 Bijlage 2 – Sport locaties

6.2.1 Downtown Sports Park

<p>01. LA Football Club Stadium</p> <p>Het LA Football Club Stadium (het voormalige Banc of California Stadium) is de thuisbasis van de Los Angeles Football Club, die speelt in de Major League Soccer. Het LAFC Stadium is het eerste openlucht stadion dat in Los Angeles is gebouwd sinds het Dodger Stadium in 1962.</p>		<p>Olympische sporten</p> <p>Voetbal (voorrondes) en atletiek (enkele onderdelen).</p>
<p>02. Dedeaux Field</p> <p>Normaal gesproken is Dedeaux Field een (USC) baseball stadion, tijdens de Spelen zal hier een tijdelijk zwembad geplaatst worden.</p>		<p>Olympische sporten</p> <p>Zwemmen, schoonspringen en synchronzwemmen.</p> <p>Paralympische sporten</p> <p>Zwemmen.</p>
<p>03. Galen Center</p> <p>Multifunctionele sportlocatie, waar de basketbal- en volleybalteams van de University of Southern California (USC) normaal gesproken spelen. Hier zijn meer dan 120 events per jaar.</p>		<p>Olympische sporten</p> <p>Badminton.</p> <p>Paralympische sporten</p> <p>Judo, taekwondo en badminton.</p>
<p>04. Grand Park & LA City Hall</p> <p>Los Angeles City Hall biedt een mooi uitzicht over de stad en kijkt uit over Grand Park. Het park strekt zich uit van LA City Hall tot het LA Music Center en is een voetgangersvriendelijke verbinding tussen Bunker Hill en het Civic Center.</p>		<p>Olympische sporten</p> <p>Wielrennen en atletiek.</p>
<p>05. Olympic Family Hotels</p> <p>Het door LA28 voorgestelde concept van Olympic Family Hotels is gesitueerd in het middelpunt van het LA28 Games Concept. Op deze centrale locatie zijn een aantal sportlocaties, maar ook veel horeca, entertainment en het nachtleven vlakbij te vinden. Ook hier zal gebruik worden gemaakt van bestaande infrastructuur.</p>		

06. LA Convention Center

In het hart van downtown Los Angeles ligt het gerenoveerde LA Convention Center en het is een belangrijke schakel in de economie van de regio South California. Het LACC verwelkomt enorme events, zoals de jaarlijkse Greater Los Angeles Auto Show en de jaarlijkse Electronic Entertainment Expo (E3). In eerdere fases zijn in Los Angeles gesprekken gevoerd om het LACC

compleet te herontwikkelen.

Olympische sporten

Boksen, schermen, basketbal (voorrondes), tafeltennis en taekwondo.

Paralympische sporten

Rugby, boccia, tafeltennis, schermen en goalball.

07. Los Angeles Memorial Coliseum

Het historische stadion Los Angeles Memorial Coliseum is in 2028 voor de derde keer (na 1932 en 1984) het decor van de Olympische Spelen.

In 2019 is het volledig gerenoveerd (door USC als voornaamste gebruiker, naast de Los Angeles Rams uit de NFL). Ondanks de renovatie heeft het zijn historische waarde behouden.

Olympische sporten

Openings- en sluitingsceremonies en atletiek

Paralympische sporten

Openings- en sluitingsceremonies en atletiek.

08. Microsoft Theater

In het centraal gelegen Microsoft Theater (een state-of-the-art indoor evenementen locatie) worden al ruim 10 jaar jaarlijks de ESPY Awards, American Music Awards en Primetime Emmy Awards uitgereikt.

Olympische sporten

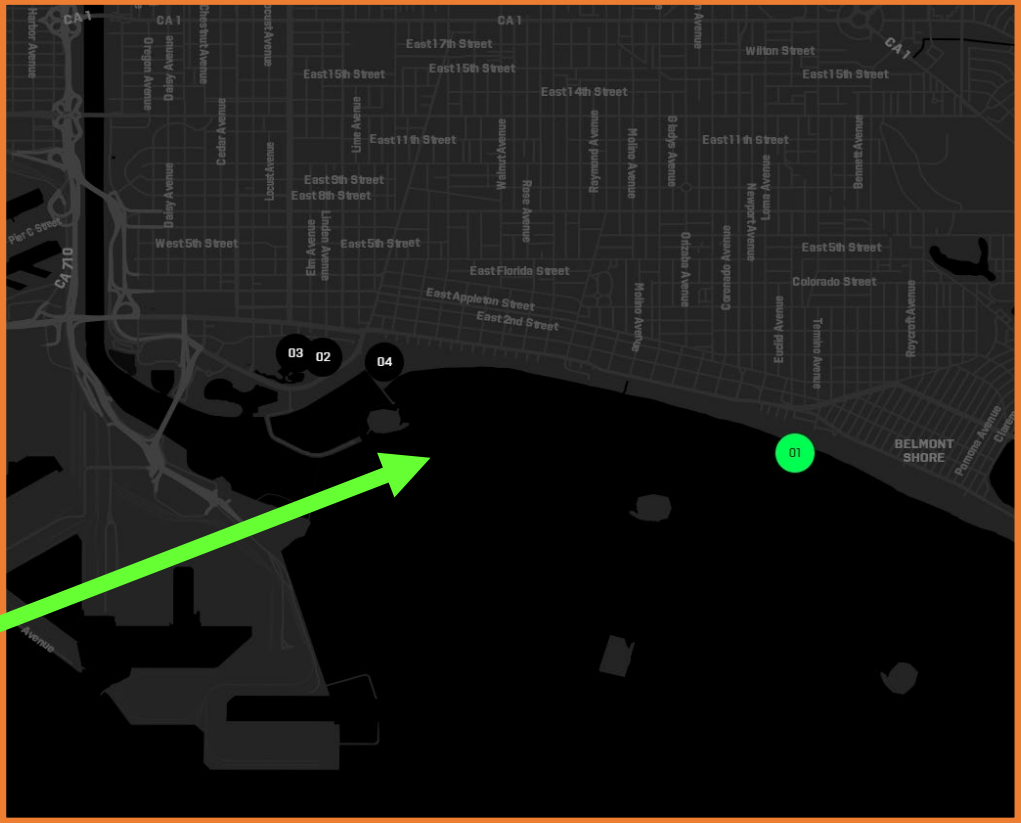
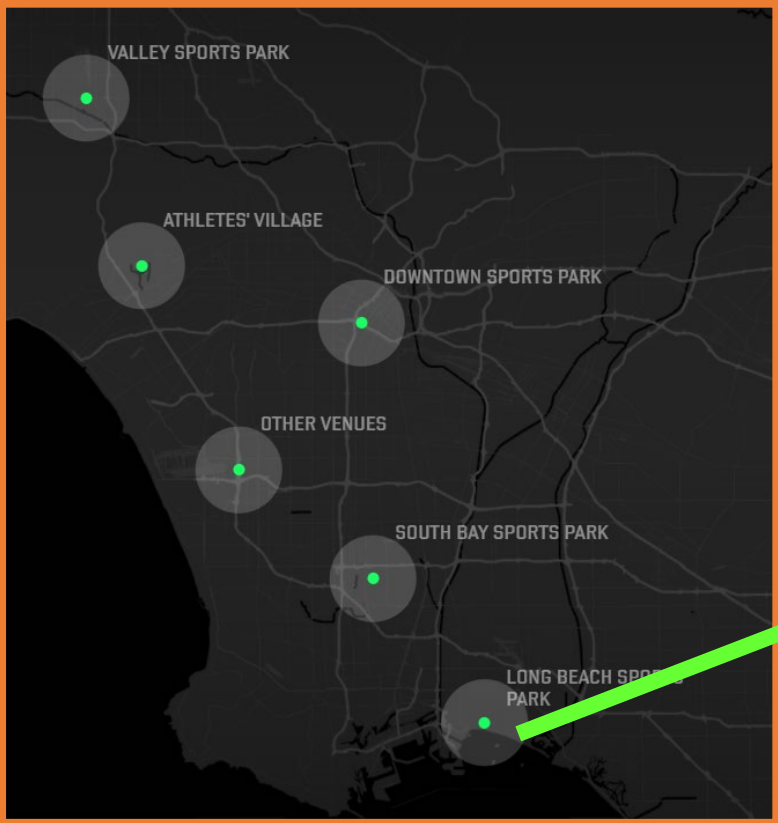
Gewichtheffen.

Paralympische sporten

Gewichtheffen.

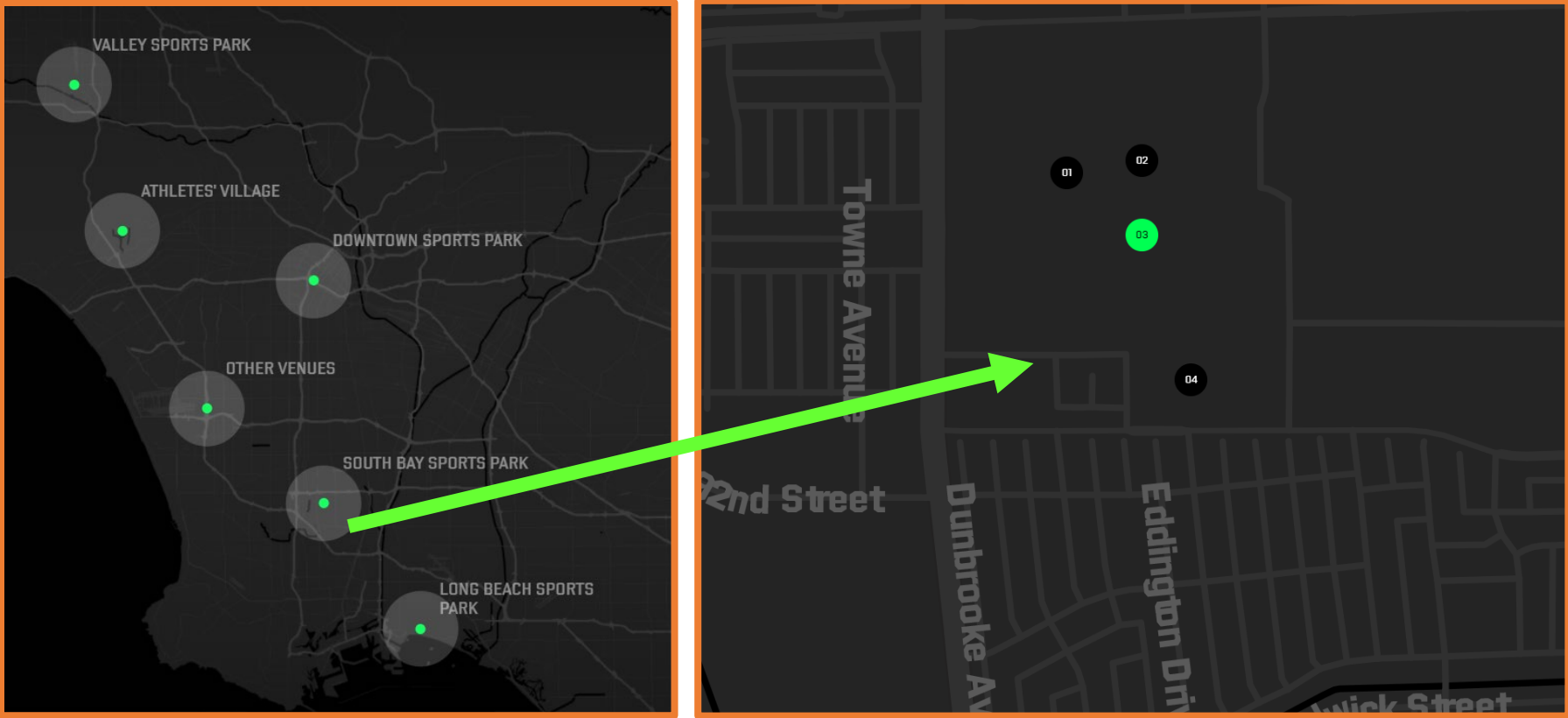
<p>09. Staples Center</p> <p>Het Staples Center is een wereldberoemde en multifunctionele locatie in het centrum van het L.A. LIVE entertainment district. Het is de enige sportaccommodatie ter wereld die de thuisbasis is voor vier professionele sportclubs.</p>		<p>Olympische sporten Basketbal (voorrondes & finales).</p> <p>Paralympische sporten Basketbal.</p>
<p>10. USC Campus</p> <p>De USC Campus ligt centraal in het Downtown Sports Park en bevindt zich op loopafstand van het LA Memorial Coliseum, Galen Center, Staples Center, Microsoft Theater en het Convention Center.</p>	<p>Functie Media Village en Main Press Center.</p>	

6.2.2 Long Beach Sports Park (Long Beach, CA)

<p>01. Belmont Veterans Memorial Pier Onderdeel van 8by28</p> <p>De Long Beach Pier ligt precies in het midden van de 8 kilometer lange Long Beach boulevard. De locatie biedt ultieme zeilomstandigheden, ook bij de Spelen van 1984 was Long Beach de plek van de Olympische zeilwedstrijden.</p>	<p>Olympische sporten Zeilen.</p>
<p>02. Long Beach Lot</p> <p>Kustplaats Long Beach is de op een na grootste gemeente van de Los Angeles County. Long Beach brengt de verfijnde urban en de relaxte beach vibe samen.</p> <p>In het Long Beach Sports Park worden tijdelijke faciliteiten ontwikkeld ten behoeve van BMX en waterpolo wedstrijden.</p>	 <p>Olympische sporten BMX en waterpolo.</p>
<p>03. Long Beach Arena Onderdeel van 8by28</p> <p>De Long Beach Arena heeft een rijke nationale geschiedenis. Er worden sinds de opening in 1962 veel (sport)evenementen georganiseerd. Zo werd het Olympisch volleybaltoernooi in 1984 hier gehouden. De arena neemt een centrale plaats in het Long Beach Sports Park in.</p>	<p>Olympische sporten Handbal.</p>
<p>04. Long Beach Waterfront Onderdeel van 8by28</p> <p>Naast de hierboven genoemde projecten wordt er langs de Long Beach Waterfront gewerkt aan voorzieningen voor strandwachttorens en strandtenten.</p>	<p>Olympische sporten Zwemmen (open water) en triatlon.</p> <p>Paralympische sporten Triatlon.</p>

6.2.3 South Bay Sports Park (Carson, CA)

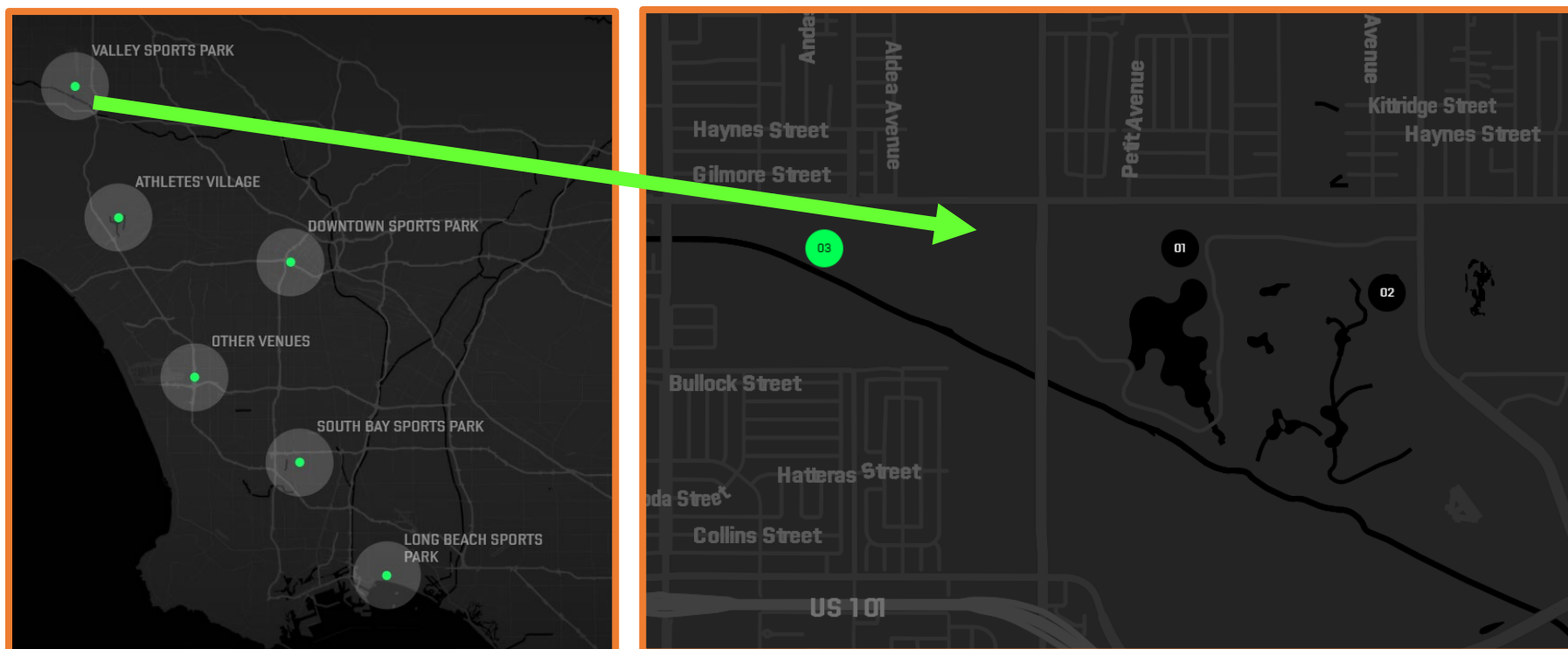

Het Dignity Health Sports Park (voorheen bekend als het StubHub Center) huisvest tijdens LA28 vier sportlocaties in (voornamelijk) bestaande sportaccommodaties.

<p>01. Dignity Health Sports Park Fields</p> 	<p>Het Dignity Health Sports Park is een sportcomplex 25 km ten zuiden van downtown LA. Hier is het Olympisch ontwikkelprogramma gevestigd, net als nationale trainingscentra voor wielrennen, voetbal en tennis.</p> <p>Op dit terrein zullen de (tijdelijke) hockeyvelden voor LA28 worden ontwikkeld en ingericht.</p>	<p>Olympische sporten Hockey.</p> <p>Paralympische sporten Voetbal.</p>
<p>02. Dignity Health Sports Park Stadium</p> <p>Het Dignity Health Sports Park Stadium is een state-of-the-art en multifunctioneel stadion en de thuisbasis voor Major League Soccer club LA Galaxy en de nationale teams van de voetbalbond van de Verenigde Staten.</p>		<p>Olympische sporten Rugby en moderne vijfkamp.</p>
<p>03. Dignity Health Tennis Center</p> <p>Het Dignity Health Tennis Center bestaat uit een tennisstadion en 18 omliggende tennisbanen. In het verleden zijn hier grote (dames) tennistoernooien georganiseerd.</p>		<p>Olympische sporten Tennis.</p> <p>Paralympische sporten Tennis.</p>
<p>04. VELO Sports Center</p> <p>Vlakbij de plek van de (openlucht) wielerpiste ten tijde van de Olympische Spelen in 1984 is het VELO Sports Center gebouwd. De overdekte wielersbaan (de enige en dus ook grootste in zijn soort in de Verenigde Staten) is eigendom van en wordt geëxploiteerd door Anschutz Entertainment Group (AEG).</p> <p>Het is de thuisbasis van teams van het Amerikaanse baanwielrennen.</p>		<p>Olympische sporten Baanwielrennen.</p> <p>Paralympische sporten Baanwielrennen.</p>

6.2.4 Valley Sports Park

Sepulveda Basin Recreation Area

Het Sepulveda Basin is een enorm park en recreatiegebied in LA's San Fernando Valley, voor het eerst in de geschiedenis de locatie voor Olympische events. Het Sepulveda Basin is bespaard gebleven van overmatige bebouwing en het park biedt dan ook een adembenemend uitzicht over de Santa Monica Mountains.

Het Sepulveda Basin Recreation Area zal voorzien worden van tijdelijke accommodaties voor een drietal sporten, waaronder de paardensport 'arena'. De kanobaan zal later ingezet worden voor recreatieve watersport.

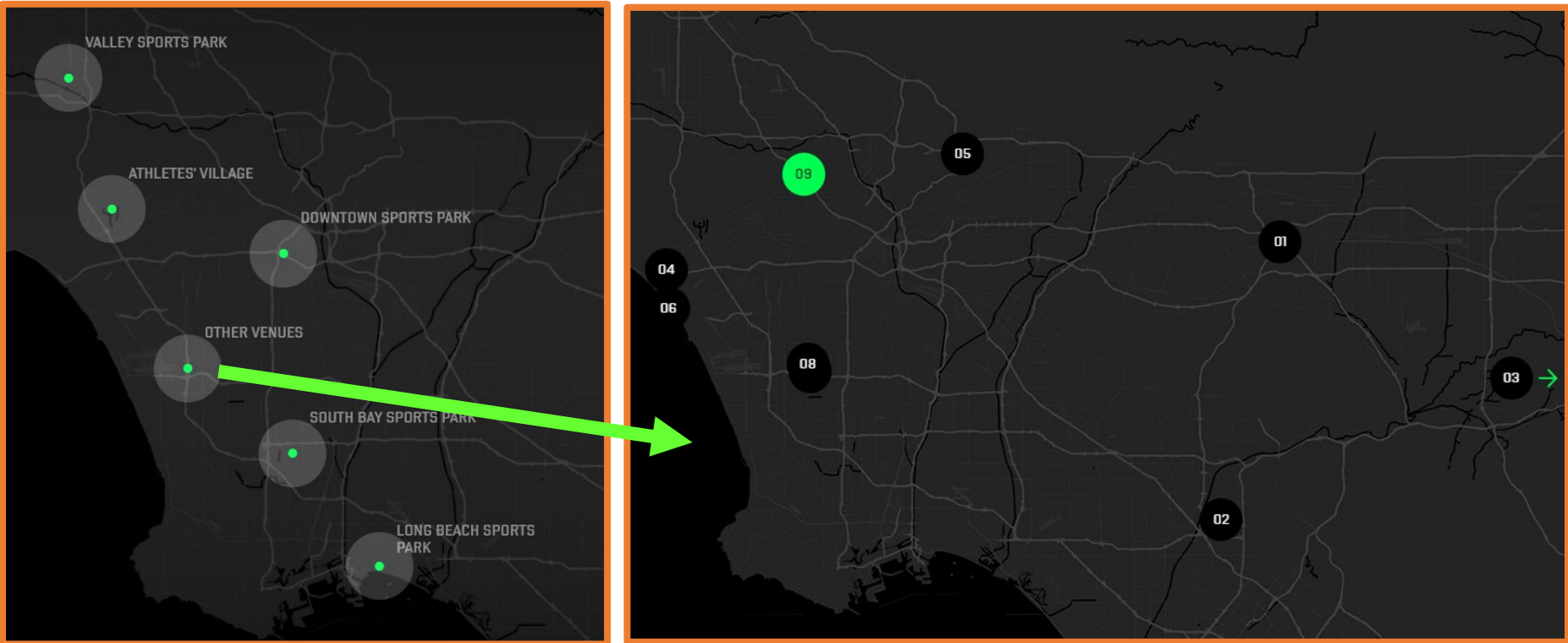
Olympische sporten

Kanovaren (slalom – 01.), paardensport (dressuur, springen, eventing – 02.) en schietsport (03.).

Paralympische sporten

Paardensport en schietsport.

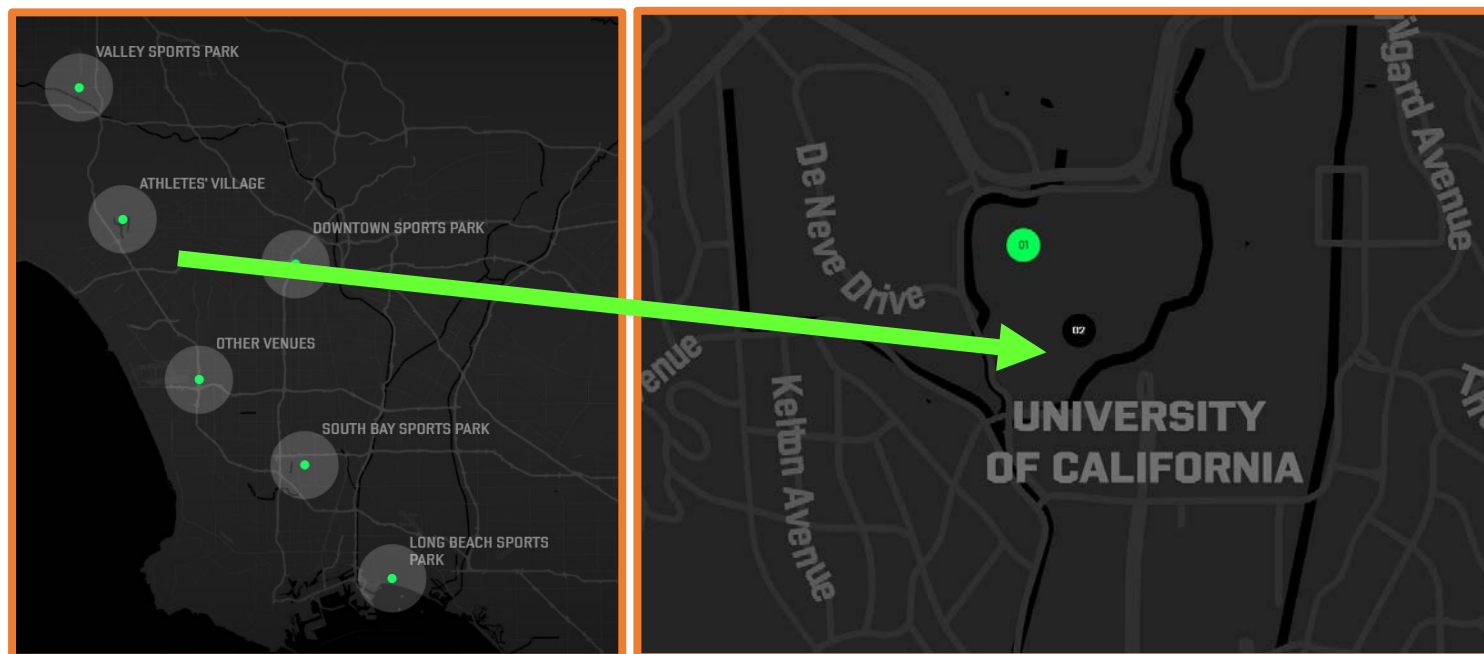
6.2.5 Overige sportlocaties

<p>01. Frank G. Bonelli Park Het Frank G. Bonelli Regional Park is ruim 700 hectare groot en bestaat uit een heuvelachtig terrein met voor de regio kenmerkende begroeiing. Het park bevat ruim 20 km aan trails, vrij steile kliffen en een groot meer.</p>	<p>Olympische sporten Wielrennen (mountainbike).</p>
<p>02. Honda Center Het Honda Center staat in Anaheim en is de thuisbasis van de Anaheim Ducks (NHL). Daarnaast worden in het Honda Center basketbal toernooien, concerten en andere bekende evenementen georganiseerd.</p>	 <p>Olympische sporten Volleyball</p>
<p>03. Lake Perris Lake Perris is een bekend gebied voor de inwoners en bezoekers van greater Los Angeles om te gaan varen, vissen en kamperen. Ook paardrijden en wandklimmen behoort er tot de mogelijkheden.</p> <p>Er wordt op het meer geroeid en gekanood. Hier zijn tijdelijke voorzieningen voor.</p>	<p>Olympische sporten Roeien en kanovaren (sprint).</p> <p>Paralympische sporten Roeien en kanovaren.</p>
<p>04. Riviera Country Club Onder de Santa Monica Mountains bevindt zich in de Santa Monica Canyon een championship golf course.</p>	<p>Olympische sporten Golf</p>
<p>05. Rose Bowl Stadium</p> <p>Omringt door de San Gabriel Mountains staat in Pasadena, CA het Rose Bowl Stadium. Het stadion is in 2011 grondig gerenoveerd en is voorzien van luxe suites, vip-boxen en mooie pers- en broadcast faciliteiten. In 1994 werd de WK Voetbal finale hier gespeeld.</p>	<p>Olympische sporten Voetbal (finale)</p>

<p>06. Santa Monica Beach</p> <p>Santa Monica Beach is erg bepalend voor het populaire imago van Southern California van zon, surfen, strand, fun en een endless summer. Het strand bevindt zich langs de Pacific Coast Highway net ten westen van downtown Los Angeles en het wordt gezien als de ‘geboortegrond’ van het moderne beachvolleybal.</p> <p>Op deze locatie wordt het tijdelijke beachvolleybal stadion met ruimte voor 12.000 toeschouwers ingericht.</p>	<p>Olympische sporten</p> <p>Beachvolleybal</p>	
<p>07. LA Stadium</p> <p>Het in 2020 opgeleverde en dus gloednieuwe stadion (ook bekend als SoFi Stadium) in Hollywood Park heeft maar liefst 80.000 zitplaatsen, maar biedt de gelegenheid om het aantal toeschouwers op te laten lopen naar 85.000 vanwege de standing-room-only locaties verspreid over het stadion.</p>		<p>Olympische sporten</p> <p>Openings- en sluitingsceremonies, voetbal (finales) en boogschieten.</p> <p>Paralympische sporten</p> <p>Openings- en sluitingsceremonies en boogschieten</p>
<p>08. The Forum</p> <p>Het ‘Fabulous’ Forum staat in Inglewood, dateert uit 1967 en is zeer beroemd. Het gebouw is vermeld op de National Register of Historic Places. Het is een multifunctionele sport arena.</p>	<p>Olympische sporten</p> <p>Gymnastiek (turnen, ritmische gymnastiek en trampolinespringen).</p>	
<p>09. Universal Studio’s</p> <p>Het International Broadcast Center (IBC) wordt gehuisvest op het terrein van de Universal Studio's.</p> <p>Op het terrein aan de achterkant van dit Universal Studio’s terrein wordt het IBC ingericht in bestaande en tijdelijke studioruimtes.</p>		

6.2.6 Athletes' Village

UCLA Campus

Op de campus van de University of Los Angeles wordt het thuisverblijf van de atleten ingericht.

Alle Olympische en Paralympische sporters en hun begeleidende staf zullen op het universiteitsterrein gefaciliteerd worden qua huisvesting, eetzaal, operationele, medische en sportieve ondersteuning en trainingsfaciliteiten.

Hiervoor is er naast de bestaande faciliteiten behoefte aan nieuwe voorzieningen, die ook na LA28 van grote waarde zullen blijven voor de toekomstige studenten van UCLA.

01. Olympic Village (OV) en Main Training Center (MTC).

02. Pauley Pavillion

Olympische sporten

Judo en worstelen.

Paralympische sporten

Zitvolleybal.

6.3 Bijlage 3 – Project voorbeelden

Voorbeelden van projecten uit het pLAn incl. bijbehorende budgetten.

Green Together: Northeast Valley

(implementation grant, \$23 million)

- 2.4 miles of pedestrian improvements
- Electrify DASH Pacoima service with 14 new battery-electric buses and 7 fast chargers
- 4 mobility hubs with solar-powered EV charging infrastructure
- 5 air quality monitoring nodes at key locations
- 175 solar electric energy systems installed on single-family homes
- 8 MW of feed-in-tariffs and/or net energy metering projects
- 6.8-acre park renovated to include 95 trees planted, a stormwater bioswale, and walking paths
- 2,090 trees planted
- 35 cool roofs installed
- David M. Gonzales Park resiliency center built to include solar, energy storage, and EV chargers
- 0.36 acres of alley space transformed into a green alley
- New light rail transit service design along Van Nuys Blvd. and San Fernando Rd.
- 1.6-acre underground infiltration gallery installed in Fernangeles Park to capture stormwater
- 95 acre-feet per year of stormwater runoff captured

South L.A. Climate Commons Collaborative

(planning grant, \$200,000)

- Developing strategies on housing affordability, park access, workforce development, and community health
- Offering a community-led vision for on-going land use and transportation planning efforts including the Slauson Corridor Transit Neighborhood Plan and Metro's Rail-to-River Active Transportation Corridor
- Aligning and leveraging funding through City's General Plan, including Community Plans, focused on sustainability and economic revitalization
- Will pursue a future TCC implementation grant

Watts Rising

(implementation grant, \$32 million)

- 81-unit affordable apartment community in Jordan Downs
- 135 affordable multi-family housing units
- Electrified DASH Watts service with 10 new battery-electric buses and 5 fast chargers
- 15 electric vehicles for carsharing
- Rooftop solar panels on 52 single-family homes
- 300 single-family home energy efficiency retrofits
- 5.2 miles of bike lanes, 25 pedestrian improvements, an arts and cultural walking path, and two safe passage programs for students
- 0.5 miles of pedestrian/cyclist mobility improvements
- 1,050 native plants and 5,400 square feet of pervious rain gardens
- More than 3,300 trees
- Expanded community garden at Markham Middle School, with 100 shade trees
- 2 urban pocket parks
- 50 urban mini-farms
- 250,000 pounds of food rescued and redistributed to Watts residents
- Green street and pedestrian improvements
- 1/2 mile green/complete street from Grape Street to Alameda Street
- Over 35,000 square feet of grocery store offering fresh fruits and vegetables

Dit is een publicatie van:

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Prinses Beatrixlaan 2 | 2595 AL Den Haag
Postbus 93144 | 2509 AC Den Haag
T +31 (0) 88 042 42 42
E klantcontact@rvo.nl
www.rvo.nl

Deze publicatie is tot stand gekomen in opdracht van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

© Rijksdienst voor Ondernemend Nederland | januari 2021

Publicatienummer: RVO-001-2021/RP-INT

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) stimuleert duurzaam, agrarisch, innovatief en internationaal ondernemen. Met subsidies, het vinden van zakenpartners, kennis en het voldoen aan wet- en regelgeving. RVO werkt in opdracht van ministeries en de Europese Unie.

RVO is een onderdeel van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.